

De

NUMMER 20 /// JAARGANG 86 /// 1 JULI 2011

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

EXTRA DIK
ZOMER-
NUMMER

Schijn bedriegt

De Zon zien

*Den Haag-C/
Scheveningen:
kerk in de wijk*

A close-up photograph of a bouquet of poppies. The flowers are in various stages of bloom, with colors ranging from bright yellow to deep orange and red. The petals have a delicate, ruffled texture. The green stems and leaves are visible, and the background is a soft, out-of-focus green field.

Geluk

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
prof. dr. Ad de Bruijne, drs. Janneke Burger -
Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie drs. Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 96

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 49,95 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99

*Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.*

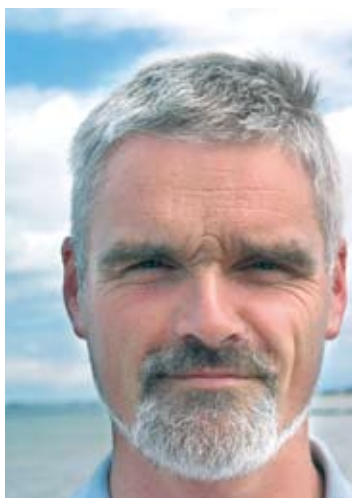
www.dereformatie.nl

BREED GEREFORMEERD

TEKST: AD DE BRUIJNE, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Een breed-gereformeerde kerk: daar-
naar verlang ik. In zo'n kerk geloven
we dat de Bijbel het Woord van God
is en blijven we in lijn met de belijde-
nissen van vroeger. Tegelijk geven we
eerlijk toe dat je dan nog allerlei onze-
kerheden en meningsverschillen kunt
hebben. Soms leven er opvattingen
of praktijken die jij echt verkeerd en
schadelijk vindt. In een breed-gerefor-
meerde kerk spreek je elkaar daarop
vrijmoedig aan en ga je discussies niet
uit de weg. Tegelijk blijf je daarbij
merkbaar aan elkaar verbonden.
Deze breedte herken ik een beetje
in de gereformeerde kerk van de 16e
en 17e eeuw. Die kende veel vleugels
en een grote spirituele, ethische en
dogmatische variatie. Toch was het
één kerk. Vandaag schemeren de con-
toure daarvan door waar orthodoxe
vrijgemaakten, bevindelijke christelijk-
gereformeerden, moderne nederlands-
gereformeerden en bezonnen evange-
listen elkaar herkennen en samen
optrekken.
Wie daarnaar verlangt, moet één ding

afleren. Stop ermee verschillen in eigen
kring zo principieel uit te vechten dat
ze bijna kerkscheidend worden. Zeker
binnen de vrijgemaakte traditie zetten
we sprekend en schrijvend de zaken
graag op scherp. Vaak zo scherp, dat we
een kloof slaan. We blazen een zep-
pelin van onoverkomelijke bezwaren
op, die vervolgens als een dreigende
scheuring boven de markt van onze
discussies hangt. Maar als je ter wille
van de eenheid bijvoorbeeld in een
christelijke gereformeerde christen iets
verdraagt, kun je een medekerklid niet
om hetzelfde punt volledig wegzetten.
Bovendien werkt het averechts. Hoe
vaker we discussies te scherp voeren,
des te meer kerkleden het gesprek he-
lemaal uit de weg gaan en uiteindelijk
alles wel goed vinden.
De ware kerk is veelzijdiger dan vrij-
gemaakten vaak gewend waren. Het is
een kerk waarin je samen zo aan Chris-
tus verbonden bent dat je de ander zo
nodig indringend durft bestrijden en
tegelijk hartelijk blijft aanvaarden. Een
breed-gereformeerde kerk.

IN DIT NUMMER

440

ZOEK JE GELUK

BIJ DE HEER

De mens leeft voor geluk. De Amerikaanse theoloog John Piper noemt dat verlangen niet te sterk, maar te zwak: we zijn veel te gauw tevreden met dingen die in feite afgoden zijn. God wordt het meest verheerlijkt in ons als we volkomen voldoening vinden in Hem.

450

ER STAAT NIET

WAT ER STAAT

In de Bijbel staat het spreken over geluk in een ander perspectief dan alleen maar genot en plezier. Je kunt er niet over spreken zonder te spreken over aanvechting. Dat zou goedkoop en oppervlakkig zijn. Geloof dat geen aanvechting kent, kan niet standhouden.

460

GELUK BIJ EEN ONGELUK

Er verschijnen nogal wat christelijke romans waarin het verhaal weliswaar niet goed afloopt, maar waarin Godsvertrouwen de personages door die slechte afloop heen helpt. Hoe komt het toch dat dat soort christelijke literatuur zo zelden overtuigt?

EN VERDER

444 MIJN OASE VAN GELUK /// **444** GEWOON GELUKKIG /// **445** COLUMN 'TO DO' ///

445 WWW.DEREFORMATIE.NL /// **446** WANDELEN MET GOD SCHIJN BEDRIEGT /// **448** HET BEGINT

WEER GOED TE GAAN /// **448** EEUWIG GELUK /// **449** AANKONDIGING /// **454** OM DE PRAKTIJK

INSPIREREND KERK-ZIJN /// **456** BIJBELTAAL DE ZON ZIEN /// **458** JONGEREN

JEUGDVERENIGINGSMATERIAAL - WAT KIES JE? /// **462** LOKAAL KERK IN DE WIJK /// **464** IK GA OP

REIS EN NEEM MEE... /// **467** NIEUWS EN PERSBERICHTEN /// **467** UIT DE KERKEN

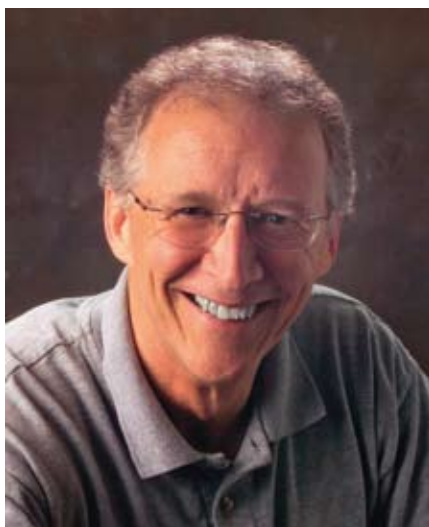
Zoek je geluk bij de Heer

John Piper en het christelijk hedonisme

TEKST: RENÉ BARKEMA, THEOLOOG EN FREELANCE VERTALER, O.M. VAN HET WERK VAN JOHN PIPER ///

Vijfentwintig jaar geleden verscheen in Amerika het boek *Desiring God*¹ van John Piper: baanbrekend, niet alleen omdat hij de plaats van het gebod in het christelijk geloof durft te relativiseren, maar vooral omdat hij genot centraal stelt. Voor ieder die Christus navolgt, schrijft Piper, is het gebod ten diepste een gebod om te genieten, want Christus wordt het meest verheerlijkt in ons als wij volkomen voldoening vinden in Hem.

Dat laatste is zijn motto. Hij heeft dat in *Desiring God* voor het eerst uitgewerkt, en het is de rode lijn in de rest van zijn boeken. Genieten van Gods goedheid, daar gaat het om. Gehoorzaamheid aan Gods geboden, dat staat ten dienste daarvan. Waarom heeft dit boek 'de wereld van velen op de kop gezet', zoals de achterflap vermeldt? Omdat Piper een verbinding legt die in de traditie van de christelijke kerk op zich niet nieuw is, maar die iedere keer onder het stof dreigt te verdwijnen: dat de mens op aarde is om God te verheerlijken en voor altijd van Hem te genieten. Deze openingszin van de Westminster Catechismus legt Piper zo uit, dat het tweede de weg is naar het eerste: de mens is geschapen om God te verheerlijken *door* voor eeuwig van Hem te genieten. Dat is de kern van wat Piper *christelijk hedonisme* noemt. Hedonisme is leven voor het geluk of verlangen om te genieten. Opvallend detail is de verwijzing aan het begin van *Desiring God* naar de Heidelbergse Catechismus: 'Wat moet een mens weten om *gelukkig* te leven en te sterven?'

John Piper ///

Verlangen In navolging van Blaise Pascal is Piper er vast van overtuigd dat alle mensen verlangen naar geluk. Dat is geen zonde, maar het is eigen aan de menselijke natuur. In navolging van C.S. Lewis laat Piper zien hoe het komt dat begrippen als verlangen en vreugde, geluk en genot verdacht zijn geraakt. Hij wijst naar Immanuel Kant, die grote invloed heeft gehad op het christelijk geloof, met zijn stoïcijnse opvatting dat het goede niet gedaan moet worden

vanwege de beloning die erop volgt, maar uit eerbied voor de plicht die een mens heeft.

Lewis gaat daar lijnrecht tegenin en Piper volgt hem daarin: als je in de evangeliën kijkt naar de beloften van beloning en ziet hoe groot die beloningen zijn, dan lijkt het er sterk op dat de Heer onze verlangens niet te sterk vindt, maar te zwak. *Wij zijn veel te gauw tevreden*. Dit grote verlangen naar geluk is een echo van het volmaakte geluk dat de mens ooit gekend heeft: leven in de nabijheid van God zelf. Alle hunkering en onmacht van een mens duiden erop dat een mens het ware geluk ooit gekend heeft. Het is dan ook zinloos om dit verlangen naar geluk te onderdrukken. Het moet weer gericht worden op God.

Het is Jonathan Edwards, de grote opwekkingsprediker uit de achttiende eeuw, van wie Piper geleerd heeft dat God niet alleen verheerlijkt wordt doordat mensen zijn volkomenheden in deze wereld en in hun leven zien, maar vooral doordat die volkomenheden blijdschap oproepen bij mensen. En

daarmee is duidelijk dat Piper niet de mens en zijn geluk in het middelpunt heeft staan, maar God en zijn verheerlijking. De mens is op aarde om God te verheerlijken door voor altijd van Hem te genieten. Daarin schuilt het geheim van liefde: niet omdat het moet, maar omdat je me geluk bezorgt, omdat ik zo blij met je ben.

Deze diepe tonen hoor je voortdurend in de Psalmen. Direct in Psalm 1 al:

‘Gelukkig de mens.’ En

steeds weer: ‘Proef, en geniet de goedheid van de heer’ (34:9). ‘Zij laven

zich aan de overvloed van uw huis, u lest hun

dorst met een stroom van vreugden’ (36:9). ‘Zoek je geluk bij de

HEER, Hij zal geven wat je hart verlangt’ (37:4). ‘Naar u smacht mijn ziel, naar u hunkert mijn lichaam in een dor en

dorstig land, zonder water’ (63:2). God is de hoogste vreugde, Hij geeft overvloedige vreugde in zijn nabijheid, voor

altijd is er een lieflijke plek aan zijn zijde.

Het christelijk hedonisme is geen verafgoding van geluk en genot, zoals wel gesteld wordt. In feite dient ieder mens al een afgod, namelijk datgene waar hij of zij het meeste van geniet. Het christelijk hedonisme betekent juist dat dit hoogste geluk gezocht wordt bij, of nog beter: gegeven wordt door God. Zo overwint Hij de zonde van de hebzucht, die niets anders is dan afgoderij. Niet de mens en zijn geluk staan in het middelpunt, maar God en zijn verheerlijking.

Achtergronden *Desiring God* is niet alleen de titel van een baanbrekend boek, maar ook de naam van een waardevolle website: www.desiringgod.org. Veel van Pipers werk is hier te lezen, te beluis-

teren en te downloaden. Typerend voor Piper zijn de vele biografieën van kerkvaders, zendelingen en predikers van weleer, zoals Athanasius en Augustinus, Luther en Calvijn, John Owen en John Bunyan, David Brainerd en George Whitefield.

John Piper is Reformed Baptist-predikant van Bethlehem Baptist Church in Minneapolis. Vanuit die achtergrond levert hij een bijdrage aan het neocal-

vinisme in Amerika, in

2009 door het opinieblad *Time* gerekend tot de

tien thema’s die wereldveranderend zijn.²

Calvijn en anderen in

zijn voetspoor worden in

dit neocalvinisme geroemd vanwege de aandacht die zij hebben gevraagd voor de majesteit en de soevereiniteit van God. Ook in zijn spreken over rechtvaardiging en heiliging, over de verhouding tussen Woord en Geest en over de verkiezing blijkt de calvinistische achtergrond van Piper. Tegelijkertijd is Piper met overtuiging baptist. Opvallend was wat Piper in een interview in 2006 vertelde: dat hij met zijn kerkenraad een volledig lidmaatschap wilde toekennen aan mensen die lid van Bethlehem Baptist Church wilden worden, die als kind gedoopt waren en zich niet wilden laten overdopen. Helaas, zo vertelde Piper, haalde dat voorstel het in zijn gemeente niet.

De calvinistische traditie waarin Piper staat, is het calvinisme zoals dat doorgegeven is door de puriteinen. Het belangrijkste kenmerk daarvan is dat heel het leven doortrokken is van Gods genade en Gods soevereiniteit. Het hele leven van de mens is dienst aan God.

De bestemming van de mens is het eren van God. Niet het gezin was voor hen de hoeksteen van de samenleving, maar de

dagelijkse, huiselijke eredienst in het gezin. Het puritanisme wordt, evenals het Nieuwe Testament, gekenmerkt door een verbluffende onverschilligheid voor uiterlijke vormen en plaatsen om God te dienen. Tegelijkertijd is er een radicale verdieping, in die zin dat men de dienst aan God als een inwendige, geestelijke beleving beschouwde, die het hele leven doortrekt en niet gebonden is aan grenzen. Deze opvattingen werden ook in de Reformatie al gehuldigd, maar kwamen duidelijk tot uitdrukking in het puritanisme. John Piper is het levende bewijs dat puritanisme en hedonisme geen tegenpolen, maar bondgenoten zijn.

Jonathan Edwards (1703 – 1758) wordt wel de puritein uit de periode na het puritanisme genoemd. Hij wordt zowel door seculiere als christelijke historici beschouwd als de grootste religieuze denker die Amerika heeft voortgebracht. Hij werkte als predikant en zending in Noord-Amerika. Zijn theologie leeft voort in het neocalvinisme, maar zijn wereldbeschouwing, waarin God in het middelpunt staat, en zijn filosofische benadering zijn tragisch genoeg verloren gegaan in de loop van het Amerikaanse denken.

Piper waardeert Edwards vooral, omdat hij aandacht heeft gevraagd voor Gods soevereiniteit, maar steeds in samenhang met Gods liefde (*sweet sovereignty*). God is in Zichzelf volmaakt. Er is bij Edwards een heel knap evenwicht in het spreken over hemel en hel. Hij richt namelijk niet alleen alle aandacht op Gods grootheid, maar ook op de menselijke verdorvenheid. Dankzij de verhevenheid van Christus en de schoonheid van het evangelie en het vrije geschenk van Gods genade is er een weg uit die verdorvenheid naar die volmaaktheid. En daarbij neemt niet de mens een

*'De mens is op aarde
om God te verheerlijken
door voor altijd van
Hem te genieten'*

beslissing, nee, hij wordt opnieuw geboren, zijn gevoel verandert, er vindt een omwenteling in zijn hart plaats. Edwards' prediking over dit onderwerp is van een ongekennde intensiteit, die je overigens ook bij Piper terugvindt.

Vreugde Het werk van Piper heeft grote diepgang doordat God er het middelpunt van is. Menselijk geluk is niet het doel, dat is de majesteit van God. Wie Hem daar om eert, vindt als mens geluk. Vervolgens tekent Piper in *De vreugde van God*³ en in *God is het goede nieuws* dat geluk een belangrijk onderdeel is van Gods majesteit. Hij doet dat in navolging van Paulus, die het goede nieuws omschrijft als het evangelie over

de majesteit van de gelukkige God (vgl. 1 Tim. 1:11). Gods oneindige majesteit kan niet zonder oneindig geluk. Ook hier is Jonathan Edwards degene die dat twee eeuwen eerder al verwoordt heeft. In een boek over het doel waarvoor God de wereld geschapen heeft, laat hij zien dat Gods geluk betekent dat Hij Zich verheugt in Zichzelf en dat ook het schepsel in Hem zijn geluk vindt. Edwards laat zien dat God een God is met emoties, gevoelens, affecties. Piper vraagt dan ook in een van zijn preken: wie is het meest emotionele wezen in hemel en op aarde?

Met het oog op het eeuwige leven is dat een belangrijke vraag. Want hoe zou het zijn om op de nieuwe wereld te leven met een God die niet gelukkig is? Maar ook nu al dringt deze vraag. Want hoe kan het evangelie goed nieuws zijn als God geen God van vreugde is? In Johannes zegt Jezus meer dan eens tegen zijn leerlingen dat hun vreugde volmaakt zal zijn, wanneer ze zijn vreugde ontvangen.

God is oneindig gelukkig, omdat Hij eeuwige vreugde vindt in zijn Zoon. En de mens ontvangt dat geluk als hij deel krijgt aan die vreugde, door God te

*'Niet de mens en zijn
geluk staan in het
middelpunt, maar God
en zijn verheerlijking'*

eren om zijn Zoon en door te genieten van de glans en de glorie van Christus. Piper heeft er oog voor dat mensen nu vaak niet onder de indruk zijn van God en hun geluk niet of niet helemaal bij Hem zoeken. Piper weet dat je moet vechten voor vreugde. Het is ook niet vanzelfsprekend dat je geluk vindt in Gods geluk. Maar daar gaat aan vooraf dat Gods vreugde er wel degelijk is, van eeuwigheid in de gemeenschap van de drie-enige God, maar ook zichtbaar in de schepping, in de verkiezing, in menselijke gehoorzaamheid, in wereldwijde gerechtigheid en zelfs in het lijden van de Zoon.

Gods glorie

Behalve *Verlangen naar God*, *De vreugde van God* en *God is het goede nieuws*, heeft Piper nog zo'n vijftig andere boeken geschreven, waarvan er op dit moment dertien in het Nederlands vertaald zijn. Piper belicht een dimensie in de Schrift waarvoor te weinig aandacht is, namelijk de glorie van God. Tot voor kort werd die aangeduid met het woord heerlijkheid. In de Nieuwe Bijbelvertaling wordt er een heel spectrum aan woorden gebruikt: luister, glorie, majesteit, nabijheid, grootheid. En zeker wanneer aan het eind van de Bijbel expliciet blijkt dat die majesteit ook als geluk te omschrijven is, ontstaat er voor veel mensen een beeld van de eeuwigheid en het leven in Gods nabijheid dat veel aantrekkelijker is dan ze vaak gehoord hebben.

Het is een verademing dat Piper zijn levenswerk heeft gemaakt van schrijven over genieten van Gods goedheid. Hier en daar laat hij ook zien dat gehoorzaamheid aan Gods geboden ten dienste staat van dat genieten. Het gebod in

de Bijbel is altijd bedoeld om mensen bij deze luister te bewaren, om ervoor te zorgen dat mensen het perspectief behouden op Gods majesteit. Wetten zijn wellicht adequaat om een land te besturen, maar de God van hemel en aarde zoekt verdwaalde mensen met de taal van de liefde, met het schenken van zijn grootheid en geluk. Hij belooft een leven in zijn nabijheid, en zijn geboden volgen daarna. Piper zegt terecht dat het gebod een gebod is om te genieten, om niet als slaven te dienen, maar om als kinderen Abba, Vader te zeggen.

Ook neemt hij terecht waar dat een mens hoe dan ook naar geluk verlangt. Dat is in het eerste decennium van de 21ste eeuw eens te meer relevant. Het heeft geen zin om te preken tegen genot, geluk, gevoel, verlangen en beleving, net zomin als het zin heeft om te zeggen: 'Denk niet aan een paarse krokodil'. Het is de kunst om dat verlangen door de Geest te laten verplaatsen naar datgene wat werkelijk geluk betekent, naar Degene die het verlangen van mensen wil vervullen. Piper slaagt erin om niet alleen het denken en de wil aan te spreken, maar ook het gevoel. Daarbij kan hij putten uit een rijke Angelsaksische traditie, waarin gevoel en beleving een belangrijke plaats

hebben en waarin Jonathan Edwards de grootste vertegenwoordiger is. Het is bemoedigend dat Piper *Verlangen naar God* afsluit met een hoofdstuk over lijden. Daarin blijkt steeds dat Gods kinderen in het verleden hun lijden droegen in navolging van Christus: 'denkend aan de vreugde die voor Hem in het verschiet lag, liet Hij Zich niet afschrikken door de schande van het kruis' (Hebr. 12:2). Zo kon Paulus zeggen: 'We hebben verdriet maar toch zijn we altijd verheugd, we zijn arm maar toch maken we velen rijk, we bezitten niets maar toch hebben we alles' (2 Kor. 6:10). Zo konden zendelingen die onder de zwaarste omstandigheden werkten en de zwaarste verliezen leden, zeggen: het heeft me nooit een offer gekost. Heerlijk is het om gelukkig te zijn.

- 1 *Desiring God* werd in 2008 vertaald in het Nederlands onder de titel *Verlangen naar God*.
- 2 David Van Biema, '10 Ideas Changing the World Right Now (3): The New Calvinism', in: *Time* (12 maart 2009), online te vinden op: www.time.com/time/specials/packages/completelist/0,29569,1884779,00.html.
- 3 In tegenstelling tot *Verlangen naar God* is *De vreugde van God* wel besproken in *De Reformatie*. Zie Bas Luiten, *De vreugde van God*, in: *De Reformatie* 82, nr. 45 (8 september 2007), blz. 767-768. Online te vinden op: www.dereformatie.nl/download/830.

✦ SAMENVATTING

De mens leeft voor geluk. De Amerikaanse predikant en auteur John Piper (1946) stelt dat ons verlangen naar geluk niet te sterk is, maar dat we veel te gauw tevreden zijn met dingen die in feite afgoden zijn. God wordt het meest verheerlijkt in ons als we volkomen voldoening vinden in Hem.

Mijn oase van geluk

TEKST: RICK TIMMERMANS, FREELANCE JOURNALIST ///

Een koel briesje slaat tegen mijn bezwete lijf. Ik sta voor het open raam om te kunnen zien hoe mooi het buiten is. 'HEER, mijn God, bij u schuil ik.' De openingswoorden uit Psalm 7 schieten door mijn hoofd als ik het glooiende landschap bewonder. De harmonie van de uitgestrekte heuvels ontwaakt een lente in mijn hart. Het is zomer 2009 en ik woon een weekje in het stiltehuis van de broeders van Taizé.

Maar op de toppen van geluk is het moeilijk balanceren. Net als een bokser die in de pauze het genot ervaart van zijn rondewinst en de paar rake stoten, moet iedereen die op het punt van geluk staat eens zijn angsten, schimmen en demonen weer onder ogen komen. De bokser zal moeten incasseren en het gevaar van een knock-out is steeds verborgen in de handschoen van zijn tegenstander. Maar een goede bokser is niet bang, hij beheerst de techniek van het verdedigen en is slim genoeg een definitieve aanval in te zetten. Geluk betekent voor iedereen iets anders.

De wereld staat voor een paar momenten stil. Ik hoor wat vogels en het denderen van de TGV in de verte, maar de ruis in mijn hart verstomt. Ik sta voor het open raam, maar tegelijk ren ik duizenden kilometers over groene velden die ik nooit eerder zag – in mijn hart ont-popt zich het land dat overvloedt van melk en honing. En mijn benen worden niet moe en de zweetparels die over mijn gezicht naar beneden druipen, prikken niet in mijn ogen.

Steeds weer probeer ik die plek te vinden. Ik weet dat er een tuin is in mijn hart, maar het hekje is vaak zoek. De plaats vanwaar God mij roept om te schuilen. Die tuin is in de drukte van het vluchtige bestaan mijn eigen wijkplaats. Mijn oase van geluk.

GEWOON GELUKKIG

TEKST: GÉRIDA NELEMANS, MOEDER VAN CHRISTA (10) ///

Daar lopen we dan weer. Zij in haar looprek en ik ernaast. Vandaag heeft Christa erg veel zin om naar de winkel te gaan, dus loopt ze heel erg hard. Te hard wat mij betreft. Ik ren voor haar uit om containers weg te duwen, achter haar langs om gevallen tasjes op te rapen en naast haar om te zorgen dat ze niet tegen auto's knalt en van de stoeprand duikelt.

Dan staan we plotseling stil. Ik sta even beduusd rond te kijken, en dan zie ik het: een gele auto! Christa heeft hem ook gezien en haar stemmetje schalt door de straat: 'Kieke kauto!' Stralend en enthousiast roept ze het nog een keer of tien: 'Mama, kieke kauto!' Tot mama haar spraak terug heeft en beaamt dat dat echt de allermooiste gele auto van de hele wereld is.

Zo is het heel vaak met ons lieve meisje. Het vraagt veel tijd en geduld om voor haar te zorgen, ik ren heel vaak rond om van alles voor haar te doen. Tot ik weer beseft: wat laat Christa ons op haar eigen eenvoudige manier zien wat geluk is. Gewoon, een gele auto, frietjes met een kroket, een tekening voor oma maken, met een rietje drinken, een lied kunnen meezingen in de kerk. Wat wij allang gewoon vinden, is voor haar nog steeds een belevenis.

Er blijven vragen en dan vooral die, of Christa wel ooit zal beseffen Wie degene is die zo goed voor haar zorgt. Ik weet het niet, maar ik weet wel dat Christa zich koestert in zijn zorg en met een stralende lach door het leven gaat. En zo zou ik ook willen leven: gewoon gelukkig, want Vader zorgt wel!

TEKST: HENK SCHAAFSMA, VOORZITTER VAN HET CHRISTENNENETWERK GMV ///

'To do'

Altijd hebben mensen gepoogd grip te krijgen op de tijd. In een zoektocht naar geluk denken zij daarin houvast te vinden. De mens van vandaag probeert zijn tijd te beheersen door 'to do' lijstjes te maken. Je zet de activiteiten die je op een dag of in een week moet doen in steekwoorden onder elkaar. Vervolgens breng je er een rangorde in aan van zeer belangrijk naar belangrijk. Als je het mooi wilt doen, zet je er nog een tijdsplanning bij. Vervolgens ga je enthousiast aan de gang. Zo wek je voor jezelf de schijn dat jij grip hebt op de tijd. Bij het afwerken van de lijst van boven naar beneden zet je steeds een vinkje als je een activiteit hebt afgesloten. En je geeft jezelf een schouderklop! Zo'n to-do lijst kan goed werken. Toch zie ik meer nadelen dan voordelen. Aan het einde van de dag of week kom je tot de ontdekking dat je gefaald hebt: het is weer niet gelukt om de lijst af

te werken, je bent hooguit tot de helft gekomen. Wie verwachtte tijd over te houden, ontdekt dat hij alleen maar meer is gaan doen in minder tijd. Je moet echter niet harder gaan werken, je kunt beter slimmer werken!

Laatst kwam ik op een prikbord bij een jong gezin een weekend to-do lijst tegen. Voor mij was het er een duidelijk voorbeeld van dat hier door de week keihard gewerkt wordt met als resultaat de ultieme to do lijst voor het weekend:

- Vroeg naar bed
- Film kijken
- Spelletjes doen
- Gezellig eten
- Niet e-mailen
- Geen telefoon
- Uitslapen
- Wijn drinken
- Geen autorijden
- Geen mensen

Op deze lijst mis ik trouwens kerkgang

en huisgods-diensttoefening.

Hoe krijg je grip op de tijd? Augustinus wist het al: het zal je niet lukken! 'Wat

is dan de tijd? Wanneer iemand het mij vraagt, weet ik het; wanneer ik het iemand op zijn vraag zou willen uitleggen, weet ik het niet.'¹

Of misschien heeft die oude vrouw die mij zo dierbaar is het bij het rechte eind. Zij had maar één 'to-do' op haar lijstje en het werd haar geluk:

Zoek eerst het Koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je er bij gegeven worden.²

1 Augustinus: Belijdenissen, *Elfde boek XIV. De drie onderscheidingen van tijd*

2 Mattheus 6:33

WWW.DEREFORMATIE.NL

Dit nummer van De Reformatie is het laatste dat verschijnt voor de zomervakantie. Het eerstvolgende nummer verschijnt D.V. op 26 augustus, met als thema *Total Church*. Dit voorjaar is in Nederland een boek verschenen onder die titel en daarmee ook het begrip geïntroduceerd. *Total Church* legt grote nadruk op de gemeenschap waarin het evangelie in het dagelijks leven vorm krijgt. Een aantal kerken en gemeentestichtingsprojecten binnen de GKV werken met dit concept. Dat is de reden om er ook in De Reformatie aandacht aan te besteden: om de theologische achtergronden te verhelderen zonder daarbij kritische vragen uit de weg te gaan. Het nummer dat op 9 september verschijnt, heeft als thema: Islam, liefhebben of bestrijden?

Heeft u een vraag over een van deze thema's die u in het blad beantwoord zou willen zien? Stuur die dan voor 10 juli per e-mail naar redactie@dereformatie.nl.

Via het contactformulier op de website kunt u de redactie laten weten wat u van de inhoud van een nummer vindt, lezen wat andere mensen vinden en reageren op een stelling die gerelateerd is aan het thema. Bij het thema *Geluk* luidt de stelling:

Laten we maar ophouden te spreken over geluk, het is vaak zo oppervlakkig

TEKST: BAS LUITEN, PREDIKANT TE ZWOLLE-CENTRUM EN HOOFDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Is het mogelijk dat New York een verlaten stad wordt, of Londen, of Parijs? Een spookstad zonder mensen, bevolkt door uilen en hyena's? Dan moet er wel heel wat gebeuren, voordat het zover is.

Dat dachten de mensen vroeger ook van Babel, de parel onder de koninkrijken. Toch moest Jesaja deze boodschap aanzeggen (13:19-22). De apostel Johannes zag de ondergang van Babylon, de grote stad die zindert van leven en vertier, waar alles kan en alles mag. (Opb. 18). Als dat inderdaad allemaal eens verdwijnt, wat is nu al die overvloed dan waard? Vind je daarin je vreugde, je geluk?

Schijn Jezus zegt dat Hij de waarheid is. Dat zegt Hij niet alleen tegenover de leugen, maar ook tegenover de schijn. Want schijn bedriegt. Dat overkomt je zomaar als je zoekt naar geluk, en wie doet dat niet?

Geluk komen we tegen in allerlei soorten en maten. De arme droomt

van geld, de zieke van gezondheid, en de gene die alles al heeft koopt toch nog loten voor de Nationale Postcodeloterij. Verder kun je onderscheiden tussen welvaart en welbevinden, tussen geluk in je portemonnee en in je hart, en wat al niet meer. Al dat onderscheid laat ik nu even zitten. Want ik wil slechts deze ene vraag stellen: kan een mens ooit echt gelukkig zijn als hij van te voren weet dat zijn geluk ophoudt? Kan hij zijn hart werkelijk tot rust brengen in tijdelijke zaken?

De vraag stellen is het antwoord geven: nee, dat kan niet. Het lijkt wel zo, maar dat is slechts schijn.

Om dat te weten hoeft je geen christen te zijn. Hoe je geluk ook omschrijft, het

heeft altijd te maken met het einde van een zoektocht, dat je ergens komt waar je niet meer verder hoeft omdat je het ware hebt gevonden.

Wie echt gelukkig is met zijn vrouw, kijkt niet meer verder. Toch doet bijna iedere man dat en zijn er echtscheidingen bij het leven. Een

maand of drie geleden stond in de krant: kinderen maken niet gelukkig. Het was de onthutsende uitslag van een onderzoek. Toch is het waar. Al

houd je nog zoveel van ze, ze kunnen je niet die geborgenheid geven die je hart verlangt.

En zo kun je nog wel even doorgaan. Een auto maakt niet gelukkig, een huis ook niet. Je kunt er wel blij mee zijn,

'Een levende mens kan zijn geluk niet voeden met dode materie'

maar een levende mens kan zijn geluk niet voeden met dode materie. Als je uitgehongerde vluchtelingen eten en drinken geeft, zijn ze dolgelukkig. Maar even later zoeken ze toch weer verder. Kennelijk was dat toch niet het einde.

Leugen Daarmee zeg ik niet, dat tijdelijke zaken onbelangrijk zijn. Want dat is niet zo. Het Spreukenboek is gevuld met wijsheid aangaande dagelijkse dingen. Maar wel zo, om daarin je hart te bewaren boven alles wat te bewaren is (Spr.4:23).

Ook mag je genieten van je wijnstok en je vijgenboom, als je God ervoor dankt tenminste. Want alles is van Hem.

Maar de leugen die rondwaart is, dat mensen gelukkig worden door eten en drinken, door aanzien en succes, door bezit en macht. Aan alle kanten wordt die indruk gewekt. Mensen doen hun uiterste best om hun deel van de taart te bemachtigen die welvaart heet, om vervolgens te ontdekken dat hun punt altijd net iets te klein is. Het verzadigt niet, dus kijken en zoeken ze weer verder.

In onze tijd is schrijnend aan het licht gekomen, hoe mensen boven hun stand hebben geleefd. Geluk werd maakbaar geacht, als het moet met allerlei kunstgrepen.

Maar het is bedrog. Je kunt je hart wel vullen met materie, met zaken, met ondernemingen, enzovoort. Maar dan heb je geen leven. Je bereikt ook geen verzadiging. Waarom niet? Omdat God zich niet laat vervangen. Ons leven is zijn adem. Hij is de enige die het hart vervullen kan.

Perspectief Het geluk dat God geeft, gaat niet langs wegen die wij bedenken. Het gaat meestal ook niet met de snelheid die wij wensen. God geeft Zichzelf

in een levenslang proces van samen optrekken, waarin Hij naast geloof ook geduld vraagt. En dan nog staan we aan het eind van ons leven aan het begin van wat Hij bedoelt. Want in tachtig of negentig jaren kunnen we ons geluk niet op. Wat God geeft is veel meer dan

wij hier en nu bevatten kunnen. Dus richt Hij onze aandacht verder, op de eeuwigheid. Wij leren kijken in perspectief, over het sterven heen.

Maar als God niet meer wordt ervaren als de bron van ons geluk, vervalt dat perspectief ook. Alles moet dan hier en nu, en graag

een beetje snel. Dat moet gewoon, het is voorwaarde om mee te tellen. Sommige mensen schijnt dat te lukken, anderen niet. Er zijn heel wat uitvallers, die het niet redden. De druk om succes te hebben is enorm. Anders ben je niemand. Onlangs stond in de krant dat de jonge generatie zo slecht met tegenslag kan omgaan. Ze zijn verwend, ik-gericht en kortaangebonden. Geluk dat ze vandaag bestellen, moet morgen in huis zijn. Dat is inderdaad zo, omdat hun horizon zo beperkt is.

Hebben christenen daar geen last van? Zeker wel. Ook onder ons is de trend merkbaar dat het perspectief verdwijnt. We geloven wel een opstanding der doden en een eeuwig leven, maar God moet het toch vooral hier en nu met ons in orde maken. Ook christenen gaan moeilijker om met tegenslag. Ze kunnen teleurgesteld raken in God. Belangrijk lijkt vooral, dat het ons nu een beetje voor de wind gaat.

Recreatie Als we ervaren hoe kwetsbaar we zijn voor deze sterke vraag naar vlug geluk, is het zaak dat we een

tegendraadse beweging maken.

We staan aan het begin van de zomervakantie. Even heerlijk er tussenuit, genieten en ontspannen. Ik hoop dat we ook aan 'recreatie' toekomen, in de ware zin van het woord. Want dat betekent 'her-schepping', dat je even loskomt uit het

*'God zich niet laat
vervangen. Ons leven
is zijn adem. Hij is
de enige die het hart
vervullen kan'*

najagen van allerlei kortetermijnvisies, om je geluk opnieuw te laten wortelen in de Heer. Lees eens een paar Bijbelboeken in hun geheel. Laat de strekking op je inwerken, ervaar de levensechte woorden van God. En geef antwoord aan Hem, ergens op een mooi plekje, middenin zijn

kleurrijke schepping. Of lees iets daaromheen, waardoor je wordt geholpen je geluk in perspectief te zien. Dat is wat we nodig hebben. We moeten ons hart bewaren voor Hem die ons liefheeft. Het is trouwens ook aangetoond dat drie weken je hersens op nul zetten niet eens gezond is. Wie dat doet, krijgt moeite om ze weer op gang te brengen. Ik kan het niet bewijzen, maar ik heb de indruk dat het waar is.

Ongeluk Alles gaat dus echt voorbij.

Voor wie denkt dat dat wel een beetje mee zal vallen, laat God hier en daar alvast wat verdwijnen. Dat hoort bij de tekenen van de tijd. De stad van de mens gaat het niet redden, al is daar nog zo veel kennis en liggen de kostbaarheden daar hoog opgestapeld. Het hoort ook bij de toorn van God die zich openbaart. Hij laat zich niet overbodig verklaren. Hij laat voelen wat er dan van de wereld en de mensheid wordt.

God is de schepper van ons geluk, tegelijk regeert Hij ook het ongeluk. Die twee zijn aan elkaar tegengesteld, toch spreken ze dezelfde taal.

HET BEGINT WEER GOED TE GAAN

TEKST: JACOB KRUIDHOF, EMERITUSPREDIKANT VAN ZWOLLE-NOORD ///

Mijn geluk is – zou ik zeggen – dat het weer goed begint te gaan. Dat komt omdat ik de echte God heb mogen leren kennen, en Hem steeds weer ontdek. Hij blijkt anders te zijn dan wat ik zelf denk en voel. Het betere van Hem, het goede van Hem, dat overtuigt.

Wat dat is, kan ik niet zo gemakkelijk onder woorden brengen. Niet alleen omdat ik gehinderd word door kortzichtigheid. Maar ook omdat Hij te groot is om in woorden te kunnen vatten. Maar al is Hij te groot voor mij, ik kan Hem wel zien en onderscheiden. Hij openbaart Zich.

Als de echte God; als Vader, in zijn Zoon die mens werd, en die ook als mens God als Vader eert en die zijn mensen ook weer maakt tot kinderen van God. 'De Zoon kan niets uit zichzelf doen, Hij kan alleen doen wat Hij de Vader ziet doen, en wat de Vader doet, dat doet de Zoon op dezelfde manier. De Vader heeft de Zoon immers lief en laat Hem alles zien wat Hij doet.'

Dan blijkt dat mijn handen helemaal verkeerd staan, en mijn gedachten. De bevrijding dáárvan – dat brengt geluk. Dat lukt niet door godsdiensten of ideeën buiten Christus. Hun aansporingen om onszelf te verbeteren krijgen ons niet echt om. Christus bevrijdt wèl, door zijn vergeving en vernieuwing.

Dat merken we dus alleen als we onze zonden niet onttrekken aan zijn vergeving. Als we ze wel laten afwassen in zijn bloed kan Hij met ons verder. Hij leert ons door zijn en Vaders Geest om weer met zijn Vader mee te denken en aan te voelen.

Niets mooier dan Gods goede opvoeding, Gods goede gezag. Over de wereld en over ons praktische leven. Onder zijn warme wetten begint het weer goed te gaan.

Eeuwig geluk

TEKST: RIA KUIJPER, MOEDER VAN DRIE DOCHTERS EN AMBTSLOOS THEOLOGE ///

Je moet geluk natuurlijk wel herkennen. Je kunt je hevig zorgen maken over een lekkend plafond, maar als je kinderen leuk en gezond zijn, dan heb je heel veel geluk.

Als het goed is, zijn wij christenen dankbare mensen. Wij hebben een neus voor geluk. We weten dat geluk

geen recht maar een zegen, een geschenk is. Een kwetsbaar geschenk, dat wel. Geluk is een voorproefje van de hemel. Daarom heeft het voor mij iets eeuwigs in zich, al kan het hier op aarde juist heel vluchtig lijken.

Ik denk dat ik als christen minder de neiging heb om het geluk te zoeken waar ik niet ben: op reis, in nieuwe spullen, in een ander huwelijk, een ander leven. Ik hoef het allemaal ook niet in dit leven binnen te halen. Dat geeft rust. Ik geloof ook dat een christelijke moraal mij behoedt voor heel veel ongeluk.

Als ik geen christen was, zou ik heel hard oplopen tegen het gebrek aan zin: wat voor zin heeft het om een poosje te bestaan? Wat betekent het beetje geluk dat ik misschien ervaar, afgezet tegen het ongeluk van zoveel mensen? Nu weet ik dat Gods verhaal niet in één leven of in een paar levens verteld is, dat het verder gaat na mijn dood en dat dat verhaal met mij ook verder gaat.

Jezus was niet echt een gelukzoeker, niet voor Zichzelf. Al denk ik dat Hij zeker ook geluk ervaren heeft. Maar Hij ging voor dat eeuwige geluk, voor redding uit zonde en dood. Blijkbaar heeft geluk altijd een donkere achtergrond. Ik ben nu al een week mijn stem kwijt, en ik besef nu pas wat een zegen het is om een stem te hebben. Misschien bereiken we in de hemel wel een vorm van geluk waarvoor geen donkere achtergrond meer nodig is: geborgen en uitdagend, maar nooit gewoon.

Gezamenlijk nummer De Reformatie en Opbouw

Thema: familie

In het najaar hopen de bladen Opbouw en De Reformatie opnieuw een gezamenlijk nummer uit te geven. Net als vorig seizoen hebben wij daarvoor een thema gekozen, namelijk: familie. Wij zijn op zoek naar lezers die ons waardevolle of leerzame ervaringen kunnen melden die te maken hebben met de manier waarop familie een rol speelt in het leven van christenen. Natuurlijk kan daarbij in beeld komen hoe je elkaar als familie of gezin vergezelt op de weg van het geloof, zowel in mooie als problematische kanten. Denk ook aan mooie en waardevolle of juist moeilijke aspecten uit het familieleven.

Verder kan het gaan om de betekenis die familie voor ons heeft, of juist niet. Daarnaast denken we aan conflicten in de familie of juist aan de verzoening van zulke conflicten of aan de rol die familie wel of niet speelt bij belangrijke beslissingen in je leven. Van belang zijn

ook typische familiegewoonten, bijzondere momenten uit het bestaan van een familie en ervaringen als een kind of kleinkind krijgen. Andere voorbeelden van bijdragen kunnen betrekking hebben op alternatieve familieverbanden, zoals een leefgemeenschap of misschien zelfs de manier waarop een plaatselijke kerk als familie functioneert.

Kortom: wij zijn geïnteresseerd in al uw ervaringen rond het thema familie die het waard zijn om met anderen te delen. Reacties graag naar: redactie@dereformatie.nl.

Redactie Opbouw, redactie De Reformatie

Donatus verzekert kerkgebouwen en alles wat daarbij hoort. Zoals doopvonten, kanselbijbels en orgels. Ook voor vrijwilligers en werkers in kerkelijke dienst hebben we passende verzekeringen. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om met een gerust hart uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Donatus is een onderlinge verzekeringsmaatschappij zonder winstoogmerk. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

Er staat niet wat er staat

Over geluk en aanvechting

TEKST: HENK BONDT, PREDIKANT VAN DE GEREFORMEERDE KERK TE BARENDRECHT ///

Velen zeggen: 'Wie maakt ons gelukkig?' –

HEER, laat het licht van uw gelaat over ons schijnen.

In u vindt mijn hart meer vreugde

dan zij in hun koren en wijn.

In vrede leg ik mij neer

en meteen slaap ik in,

want u, HEER, laat mij wonen

in een vertrouwd en veilig huis.

Open de Bijbel op zoek naar geluk en je lijkt aan het goede adres te zijn. Bovenstaand citaat uit Psalm 4 laat mensen vragen: 'Wie maakt ons gelukkig?' om er meteen een antwoord op te geven, een antwoord dat ook nog eens goed aansluit bij ons gangbare spreken over geluk. Geluk heeft immers alles te maken met wat aangenaam en gunstig voor je is. Toch, als je gericht gaat zoeken naar wat de Bijbel zegt over geluk, kom je tot enkele verrassende ontdekkingen. Je zou zelfs kunnen zeggen met de dichter Martinus Nijhoff: 'Lees maar, er staat niet wat er staat.'

Vertaling In de brontekst van het Oude en het Nieuwe Testament kom ik het woord 'geluk' niet tegen. Dat is

best apart, want wie bijvoorbeeld op www.biblija.net in de NBV zoekt op 'geluk', 'gelukkig', 'gelukkiger', ziet 154 treffers over het scherm rollen.

Hoe zit dat? Toen ik oudere vertalingen erbij pakte, begon het me te dagen. De vertaling van 1951 geeft bij dezelfde zoekopdracht 35 treffers, terwijl de Statenvertaling zo ongeveer niet thuis geeft, want daar blijft

de teller steken bij zes keer. Wat is hier aan de hand? Blijkbaar gebruiken wij het woord geluk, waar de oude teksten een ander woord gebruiken.

Het Woordenboek voor Bijbellezers behandelt 'geluk' dan ook onder het trefwoord 'zalig', 'welzalig', de verta-

ling van het Hebreeuwse woord *esjer* en het Griekse woord *makarios*. Engelse vertalingen kiezen vaak voor *blessed* gezegend. Geluk heeft in de Bijbel alles te maken met je verhouding met de Heer en met 'het goede' dat Hij schenkt. Precies zoals het in Psalm 4 staat! Oudere vertalingen stellen dan ook niet de vraag naar wie ons gelukkig maakt, maar: 'Wie zal ons het goede doen zien?'

Natuurlijk mag je dit afdoen als een vertaalkwestie. Vertalen is het kiezen van de goede woorden en omdat het Nederlands een levende, een veranderende taal is, verandert de Bijbelvertaling mee. Maar denk even met me mee over het goede dat God schenkt. Zou je dat altijd willen omschrijven met het woord 'geluk'? Het goede dat we ontvangen uit de handen van onze hemelse Vader is veel meer en vaak zelfs ook heel anders dan wat wij onder

geluk verstaan. Hoezo maakt God je gelukkig? Neem bijvoorbeeld de prediker voor de Hebreëen. Hij realiseert zich heel goed dat Gods handelen met ons niet altijd synoniem is met ons gelukkig maken.

Hij herinnert zijn toehoorders aan een bemoediging die ze kennelijk vergeten waren: '(...) de Heer berispt wie Hij liefheeft, straft elke zoon van wie Hij houdt' (Hebr. 12:6). Wat God goed vindt voor mij, is lang niet altijd aangenaam en brengt niet altijd vreugde. Kortom,

'Wat God goed vindt

voor mij, is lang niet

altijd aangenaam en

brengt niet altijd vreugde'

wie de Bijbel opendoet over geluk zal zich met meer moeten bezighouden dan met genieten en plezier.

Beeldtaal Laat ik het mogen illustreren. In 2002 organiseerde het Stedelijk Museum in Amsterdam een overzichtstentoonstelling met maar liefst 77 werken van de Nieuw-Zeelandse schilder Colin McCahon (1919 – 1987). Een enorm aantal! Het was niet zonder reden dat het museum zó uitpakte. De aankondiging sprak van de Vincent van Gogh van Australasia, de eerste belangrijke schilder uit dat deel van de wereld. Wat me boeit aan McCahon is zijn beeldtaal. Hij wilde op zeker moment zo graag communiceren via zijn schilderijen dat hij woorden ging gebruiken, Bijbelwoorden. Hij heeft bijvoorbeeld in de jaren '50 de Elias-serie geschilderd, rond het kruiswoord van Jezus: Eli, Eli, lema sabachtani. Eind jaren '60 kwam een doek tot stand van twee bij acht meter, met daarop de opwekking van Lazarus, gelokaliseerd bij een berg uit Nieuw Zeeland, Mount Martha. Eind jaren '70 en begin jaren '80 bediende hij zich van Hebreeën en Prediker.

Je moet uit dit Bijbelgebruik niet teveel willen afleiden. Over de Elias serie schreef McCahon: 'Ik raakte geïnteresseerd in de twijfels van mensen. (Dit thema dient zich hier aan en later – ik heb mezelf nooit een christen kunnen noemen, omdat ook ik voortdurend aan deze zelfde twijfels onderhevig ben).' Het Bijbelgebruik is terug te voeren op zijn presbyteriaanse achtergrond. Hij bediende zich van woorden waarmee hij van jongs af vertrouwd was. Zo wilde hij communiceren over

bijvoorbeeld het gebrek aan waarde-ring en de geringe aandacht die in zijn cultuur aan schilderkunst geschonken werd, of over zichzelf – het doek over Lazarus' opwekking weerspiegelde heel sterk zijn eigen levensvreugde op dat moment.

'Zodra Gods Woord

je leven gaat

vervullen, zal de

duivel zich melden'

In 1981 en 1982 maakte McCahon zijn laatste doeken. Deze laatste doeken zijn niet meer opgespannen op een frame, laat staan ingelijst. Ze zijn zo zwart als een schoolbord, waarvan de ellende je tegemoet komt in krijtwitte letters. Ze communiceren de wanhoop waaraan de schilder aan het eind van zijn leven ten prooi gevallen was:

'Ik dacht na over alle onderdrukking hier onder de zon; ik zag de tranen van de verdrukten, en ik zag dat er niemand was om hen te troosten. De macht was in handen van hun onderdrukkers, en er was niemand om hen te wreken.'

'Is er iets waarvan gezegd kan worden: "Kijk, dit is Nieuw?" Nee, het bestond allang, lang geleden, voor onze tijd. PREDIKER De leegte van elke onderneming. Ik de spreker regeerde als koning over Israël; in Jeruzalem.'

'Ik vestigde mijn aandacht op dit alles en ik begreep dat GOD het voor het zeggen heeft over de Rechtvaardigen en de wijzen en hun handelen, maar is het liefde of haat? Niemand die het weet. Wat het ook is, waarmee de mens geconfronteerd wordt, het is leeg, want een en hetzelfde lot treft ieder mens, om het even of het een rechtvaardige of een onrechtvaardige is, goed of slecht, rein of onrein.'

*'Bezie GODS werken; wie maakt recht wat Hij krom gemaakt heeft?'*¹

Voor veel lezers staat het Bijbelboek Prediker gelijk aan genieten van het leven, zeker als je jong bent: genieten, samen met je geliefde; je verblijden in de overvloed die God de (westerse) mens schenkt. Prediker staat dan voor christelijke levenskunst die niet onderdoet voor het grote en kleine genieten van mensen om ons heen – Prediker als boek voor de gelukszoeker. Voor McCahon echter was de Prediker de vertolker van zijn leegte, zijn vragen, zijn wanhoop: Prediker als boek van de aanvechting.

Ik kan McCahon daarin volgen. Prediker zet ons nadenken over geluk en genieten onder spanning. Sla het derde hoofdstuk op en verdiep je in de afwisseling van tegenstellingen, de ups en downs van een mensenleven, zo je wilt. *'Voor alles wat gebeurt is er een uur, een tijd voor alles wat er is onder de hemel. Er is een tijd om te baren en een tijd om te sterven, een tijd om te planten en een tijd om te rooien ...'* Mag ik het zó zeggen: je kunt niet spreken over geluk als je niet tegelijk spreekt over aanvechting.

Gebed, meditatie, aanvechting Dit inzicht deed ik op toen ik voor het Christocentrisch Werkgezelschap een bijdrage leverde over levenskunst. Waar ik vooraf dacht dat levenskunst een verhaal moest opleveren over wijn en sigaren en Jezus Christus, kwam ik uit bij de aanvechting.

Overigens, niet alleen de Prediker zet je op dat spoor. Ook in de theologie-geschiedenis is genoeg materiaal voor handen. Er is een theoloog die zich grondig met aanvechting heeft beziggehouden. Sterker nog, hij heeft het ingedragen in de kern van zijn theologie. Ik bedoel Maarten Luther. W. van 't Spijker wijdde er in zijn boek *Luther, be-lofte en ervaring* een heel hoofdstuk aan

Psalm 142

*1 Een kunstig lied van David,
een gebed toen hij in de spelonk was.*

*2 Luid roep ik tot de HEER,
luid smee ik de HEER om hulp,
3 bij hem stort ik mijn hart uit,
bij hem klaag ik mijn nood.*

*4 Ik ben ten einde raad,
u kent de weg die ik moet volgen,
u weet dat op mijn pad
een strik verborgen ligt.*

*5 Ik kijk terzijde en zie
niemand die om mij geeft,
nergens een toevlucht voor mij,
niemand die hecht aan mijn leven.*

*6 Ik roep tot u, HEER:
'U bent mijn schuilplaats,
al wat ik heb in het land van de levenden.'*

*7 Hoor mijn noodkreet,
ik ben uitgeput en moe,
verlos mij van mijn vervolgers,
zij zijn sterker dan ik.*

*8 Leid mij uit de beklemming,
dat ik uw naam mag loven
in de kring van de rechtvaardigen:
u hebt naar mij omgezien.*

en citeert de hervormer onder andere waar hij schrijft: 'Iedere christen moet maar bedenken dat hij zonder aanvechting Christus niet kan leren kennen.' Luther was er op grond van zijn eigen ervaring en door Bijbellezen van overtuigd dat aanvechting een centrale plaats verdient in het werk van de theoloog. Als hij vertelt over zijn studie van Gods Woord, waarmee hij tegelijk vertelt wat iemand tot een goede theoloog maakt, dan noemt hij drie kernwoorden: gebed, meditatie en aanvechting.

Omdat alleen de Schriften je wijs kunnen maken tot zaligheid, tot redding, waarmee ze alle andere wijsheid tot dwaasheid maken, zul je moeten bidden. Bid om het licht van de heilige Geest, en zie af van je eigen begrip en verstand. Die kunnen je hierin niet helpen.

Bidden kan niet zonder meditatie, overdenking. 'Want God wil je zijn Geest niet geven zonder het Woord dat van buiten komt.' De Geest werkt met Gods Woord dat via ogen of oren je hoofd binnenkomt, dóór je hoofd gaat, je hart in en weer uit, over je tong naar buiten, maar ook weer naar binnen. Stukje bij beetje, lezend, zingend, predikend, horend, zeggend, maakt Gods Woord zich van je meester, regeert Gods Geest daarmee je leven.

Daarna de aanvechting. Het is de toetssteen, de ervaring. De aanvechting komt bovenop het weten en begrijpen. De aanvechting brengt tot leven hoe 'waar, waarachtig, zoet, lieflijk, machtig en troostvol Gods Woord is, wijsheid boven alle wijsheid.' Want zodra Gods Woord je leven gaat vervullen, zal de duivel zich melden. Hij zal je tot een echte *Doktor* (theoloog, leraar) maken, want hij leert je door de aanvechting Gods Woord steeds opnieuw open te

doen en lief te hebben.
 Leven uit Gods hand is dus niet alleen leven met Jezus Christus *voor, met, en in* je. We moeten ook spreken over Christus *tegen* je. Ik kan dat goed illustreren door nogmaals Luther aan het woord te laten. De hervormer gaf in zijn nadenken over aanvechting de duivel een grote plaats. Alles wat de gelovige de moed doet verliezen, aan het twijfelen brengt en tot ongeloof verleidt, komt niet van God. Het is duivelswerk. Toch heeft Hij de duivel nooit een zelfstandige plaats gegeven. Hoe zou anders de aanvechting te overwinnen zijn? Welke rol Gods tegenstander ook speelt, of welke rol mensen ook hebben in de aanvechting van een gelovige, in de eerste plaats zal de mens zijn toevlucht nemen tot God en ‘deze aanvechting erkennen en ontvangen als van God gezonden.’

Luther kon deze stap maken omdat hij zijn Heer kende, vanuit zijn Woord. Dat zien we wanneer hij een Bijbels voorbeeld van aanvechting geeft. Daarin komt hij niet met de duivel op de proppen. De hardste klap wordt uitgedeeld door de Heer zelf, Jezus Christus. Luther bespreekt ergens de ontmoeting die Jezus had met de Kanaänitische vrouw (Matteüs 15:22-28). Zij kwam zijn genade afsmeken voor haar kind, maar wat antwoordt Hij: ‘Het is niet voor jou bestemd.’ Hij wilde haar niet helpen. Bedenk wat dit antwoord kan uitwerken op je vertrouwen op God, op het beeld dat je hebt van jezelf als gelovige. De Heer laat je ‘face to face’ (Psalm 4!) barsten! Waarom? Met veel genoegen heeft Luther beschreven hoe de vrouw onze Heer

vervolgens ving op zijn eigen woorden. Ze liet zich Gods Woord waarop ze vertrouwde niet afnemen. Ze ging niet af het ‘nee’ dat ze hoorde. Ze pakte Jezus’ woord juist steviger beet en vond het diepe, verborgen ‘ja’ van de Heer. Gods Woord is als een mantel die je in de aanvechting juist steviger om je heen trekt.

Psalm 142 De apostel schrijft: ‘Als God voor ons is, wie kan dan tegen ons zijn? Zal Hij, die zijn eigen Zoon niet heeft gespaard, maar Hem omwille van ons allen heeft prijsgegeven, ons met Hem niet alles schenken?’ (Rom. 8:31,32) De troost van deze woorden heeft zich bewezen in alle tijden dat Gods kinderen zich hieraan optrokken. Je zou ze zelfs kunnen aangrijpen om Luthers spreken te ontkrachten. Hoe is het mogelijk te

‘Gods Woord is als een mantel die je in de aanvechting juist steviger om je heen trekt’

spreken over God *tegen* ons als de heilige Geest zelf, door de mond van de apostel, spreekt van God *voor* ons? Bedenk echter dat juist dit woord het God *tegen* ons in zich bergt. Het woord dat ons in de aan-

vechting het meest mag bemoedigen, is tegelijk de sleutel om onze aanvechting te adresseren. Als niets en niemand

tegen ons kan zijn, omdat God voor ons is, moeten we dan niet als het leven tegenzit, als wie of wat ook maar ons doet struikelen of dodelijk uitput, de ogen opslaan naar de hemel en de Vader aanspreken? Hij heeft zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard, schrijft de apostel. Zal Hij ons iets besparen, als Hij ons met Christus alles schenkt?

Het zou goedkoop en oppervlakkig zijn wanneer we geluk bespreken zonder de aanvechting te behandelen. Goedkoop omdat het mist hoe God zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard heeft. Oppervlakkig omdat geloof dat niet bekend is met aanvechting en het ‘God tegen ons’ niet kan aanvaarden, geen stand houdt (vgl. de gelijkenis van de zaaier, Lukas 8,12-14). Daarom moeten we in ons spreken de christen niet willen ‘beschermen’ tegen de harde klappen die de Heer kan uitdelen. Laat de oproep van de Psalmddichter om je geluk bij de Heer te zoeken (Psalm 37:4) vergezeld gaan van het recept van Luther voor aangevochten kinderen van God: lees Psalm 142. Als dat niet helpt, lees nogmaals Psalm 142.

1 Het werk van McCahon is online te vinden op de website www.mccahon.co.nz

✚ SAMENVATTING

Gaat het in de Bijbel over geluk? Ja, maar in een ander perspectief dan alleen maar genot en plezier. In het licht van de Bijbel – lees Prediker – kun je niet spreken over geluk zonder te spreken over aanvechting. Dat zou goedkoop en oppervlakkig zijn. Geloof dat geen aanvechting kent, kan niet standhouden.

Inspirerend kerk zijn

TEKST: HANS SCHAEFFER, ONDERZOEKER AAN DE TU IN KAMPEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

In deze nieuwe rubriek zal ik vanaf nu regelmatig schrijven voor en vanuit de praktijk van onze kerken.

Daar gebeurt immers van alles en het is de missie van dit blad om hierover na te denken.

Niet voor niets luidt de ondertitel van *De Reformatie* 'inspirerend kerk zijn'. Wat is inspirerend voor onze kerken en waarom? De kerken hebben mij de gelegenheid gegeven om aan de Theologische Universiteit in Kampen drie jaar lang onderzoek te doen. Spits van dit onderzoek is precies dit: wat hebben onze kerken nodig om in deze tijd *inspirerend* kerk te zijn?

Inspirerend Inspiratie is niet 'maakbaar'. Wie in z'n werk te maken heeft

met creatieve processen zal dat herkennen. Een boeiende ingeving dient zich op de meest vreemde momenten aan. Maar er zijn wel degelijk randvoorwaarden waardoor inspiratie de ruimte krijgt. Als je geen tijd neemt voor bezinning en reflectie zal de zoektocht naar goede ideeën steeds stroever gaan verlopen.

Nu zijn talloze betrokken en begaafde gemeenteleden week in, week uit bezig in onze kerken: in officiële ambtelijke functies als predikant, ouderling of diaken, maar ook als kringleider, bezoeker of lid van een commissie. Voor hen met al hun inzet is deze rubriek bedoeld. Onze kerken hebben steeds weer inspiratie nodig om inspirerend kerk te zijn – en dat betekent: deze gemeenteleden hebben inspiratie nodig.

Daarvoor maakt de Geest

gebruik van allerlei middelen. Als eerste en belangrijkste bron geeft Hij de Bijbel – geïnspireerde en inspirerende woorden van God zelf.

Daarbij komen andere inspirerende boeken, en

verhalen die je hoort van elkaar.

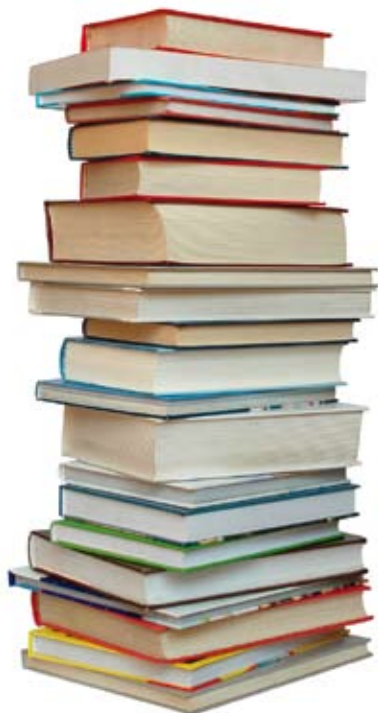
Het is uitdagend om de belangrijkste karaktertrekken van de gereformeerde kerken goed in beeld te krijgen, juist om ze in verband te brengen met wat er buiten en binnen onze kerken allemaal in beweging is. Denk aan bezinning op de ambten, kleine groepen, de tweede

kerkdienst, gemeenteopbouw, liturgie, kerkverlating, gemeentestichting enzovoorts.

Praktijkcentrum Daarom wil ik in deze nieuwe rubriek aandacht geven aan boeken en artikelen die de praktijk van ons kerk-zijn kunnen ondersteunen. Er is in de afgelopen jaren enorm veel verschenen op het terrein van de praktische theologie, zoals het veld genoemd wordt waarin systematisch bezinning plaatsvindt op de praktijken binnen de kerk. Het is de moeite waard om iets daarvan door te geven. Ook wil ik doorgeven wat ik hoor en terughoor uit de kerken. Onlangs stemde de generale synode van Harderwijk in met de plannen voor een praktijkcentrum voor de kerken. Daarin moeten drie lijnen bij

elkaar komen. 1) De praktijk: vragen, ervaringen, uitdagingen en problemen waar de kerken in hun praktijk mee te maken krijgen; 2) advisering en dienstverlening op allerlei terrein zoals die binnen onze kerken al ja-

ren geboden wordt door zowel de TU als het Centrum-G (voorheen steunpunten gemeenteopbouw en evangelisatie) als door de academie voor theologie aan de Gereformeerde Hogeschool Zwolle; en 3) de analyse van en bezinning op allerlei aspecten van gemeente zijn die we binnen de Theologische Universiteit

Inspiratie is niet maakbaar. Maar er zijn wel degelijk randvoorwaarden waardoor inspiratie de ruimte krijgt ///

aan het uitbouwen zijn. Juist omdat er zoveel in beweging is, moeten de lijnen kort en krachtig zijn. De drie instanties gaan daarom zo veel mogelijk hun expertise en hun contacten bij elkaar brengen. Ik hoop dat deze nieuwe rubriek bijdraagt aan het *inspirerend kerk zijn* vandaag, niet alleen als missie van dit blad, maar van onze kerken. Om die praktijk is het mij te doen.

Mystieke ader Ik ga meteen van start met een bespreking van *Marginaal en missionair. Kleine theologie voor een krimpende kerk*. Met diepgang, verve en enorme betrokkenheid beschrijft drs. Wim Dekker (PKN, predikant bij de IZB) helder en diepgaand zijn visie op de kerk in Nederland. In zijn boek gebruikt hij analyses van grote theologen en filosofen als Charles Taylor, W. Pannenberg, H. Bavinck, J.H. Bavinck en K.H. Miskotte. Zonder dat het boek een abstract wetenschappelijk betoog wordt, geven deze gesprekspartners het wel diepgang. Meningen over de kerk zijn er genoeg, maar onderbouwde meningen zijn zeldzamer...

De kerk verkeert in een ernstige crisis. Dat is voor Dekker de belangrijkste aanleiding voor het schrijven van dit boek. Maar Dekker gaat verder dan waarnemen. Hij duidt deze crisis ook als oordeel van God. Nederland heeft een tijdlang gedacht dat het een christelijk land was. Nu spoelt het christendom door de zure regen van de secularisatie weg en komt onze ware aard naar boven: we zijn heidenen van nature en de jas van het christelijk geloof is ons altijd vreemd geweest.

Er is echter ook een nieuwe religiositeit of spiritualiteit. Sommigen zien hierin aanknopingspunten voor een missionaire kerk. Dekker waarschuwt echter dat 'missionair' in onze niet-meer-chris-

telijke-context anders is dan een nog-niet-christelijke samenleving. Sommigen weten vaag nog iets van geloof en Jezus. We leven in een cultuur die bol staat van karikaturen over kerk en christendom. Dan is het moeilijker om je aan datzelfde christelijke geloof over te geven. De kerk moet zich volgens Dekker daarom vooral richten op haar mystieke ader: het grote geheim van de Levende die Zich aan ons geopenbaard heeft. Dekkers conclusie is dat de kerk alleen echt overlevingskansen heeft als ze diep beseft dat zij enkel kan leven van Gods genade in Christus en als ze deze genade wil doordenken en doorleven.

Alleen door Christus De culturele context van de kerk vandaag maakt het haar niet gemakkelijk. We leven in een tijd van afbrokkeling van het instituut 'kerk'. Vanaf de Reformatie is dit instituut verdeeld en verbrokken geraakt. Wellicht mede hierdoor is het instituut 'kerk' voor sommigen, al dan niet bewust, een doel in zichzelf geworden is. Desondanks pleit Dekker ervoor de institutionele kerk heel serieus te nemen. 'Het gaat om historische continuïteit met de kerk en met de daarmee verbonden confessionele identiteit. Hoe zouden die gewaarborgd zijn zonder instituut?' (86). We moeten ons dan wel richten op de ware katholiciteit. In het directe vervolg gaat Dekker echter uitgebreid in op de volkskerk als 'planting Gods' – een wonderlijk zijspoor, zeker op dit punt in zijn betoog. Wat Dekker schrijft over de preek, de sacramenten, de gemeenschap van de kerk – het zijn zeer doordachte en

inspirerende hoofdstukken. Zijn pleidooi om in alle verschillen die er binnen de kerk (PKN) bestaan, echt werk te maken van de kern van de apostolische

verkondiging is krachtig. De soms grote verlegenheid binnen én buiten de kerk met de boodschap dat alleen door Christus het heil gevonden kan worden, vraagt om voorgangers die met gevoel en overtuiging dit geheim doorgeven. Mee daarom geeft Dekker in

een prachtig hoofdstuk aandacht aan de heilsbemiddeling door de preek (111-132).

Ik vind Dekkers taxatie van de huidige kerkcrisis als oordeel van God eenzijdig en nog te weinig contextbewust. Daardoor krijgen nieuwe, andere visies, bijvoorbeeld van de kant van emerging church, geen eigen bespreking. Kunnen deze ook niet die mystieke ader in onze traditie versterken?

Over het geheel genomen is dit echter een prachtig boek en zeer de moeite waard.

N.a.v. Wim Dekker, *Marginaal en missionair. Kleine theologie voor een krimpende kerk*. Zoetermeer (Boekencentrum), 2011. 205 pagina's, € 18,90.

De Zon zien

HET LICHT IS EEN GENOT. WAT EEN WELDAAD VOOR DE OGEN OM DE ZON TE ZIEN!

Prediker 11:7

Er zijn er die de Prediker uitmaken voor me-
neer Sombermans, de zwartkijker. Maar dat dat
niet terecht is blijkt wel heel duidelijk uit een
zonnige tekst als deze. Het is zo volstrekt wáár:
het licht is werkelijk zoet (NBG '51), een genot
en het is absoluut aangenaam voor de ogen de
zon te zien: een weldaad!

Is dat ook niet het eerste waar vakantievierders
bij thuiskomst over opscheppen: 'We hebben
prima weer gehad: elke dag de zon gezien!' En
dan horen de thuisblijvers te zeggen: 'Ja, dat is
wel duidelijk: jullie hebben een gezond kleurtje
opgedaan!' Waarop de bruinverbrande thuis-
komers dan weer meelevend horen te antwoorden
met: 'Maar jullie hebben toch hopelijk niet drie
weken dit grijze weer gehad, wel?'.

Dat zijn zo de conventies, de begroetingsri-
tuelen, die doorgaans maar wat graag onder-
streept worden met het tonen van pas gescho-
ten plaatjes met strakblauwe luchten en fraaie
zonsondergangen.

Prediker houdt van het leven onder de zon. En
ik doe daarin graag met hem mee.
'Geniet, zolang het je gegeven is, elke dag van
wat er te genieten valt,' adviseert hij in vers 8.
En daarmee zit hij op één lijn met zijn Op-
drachtgever. Was niet uitgerekend het eerste
woord van de Schepper 'Er zij licht!?' Ja, verge-
lijkt Hij zichzelf niet met de zon: 'God, de HEER
is een zon en een schild' (Psalm 84:12). Hoe

vaak zal broeder Prediker die psalm niet gezon-
gen hebben en zich daarbij al zingend nieuwe
moed hebben ingedronken voor onderweg?

Ik wandel langs de IJssel, die betoverd wordt
in het licht van de zon die vandaag wel heel
bijzonder ondergaat en ik moet denken over
dat wonderlijk fenomeen: 'onze ster', zo precies
op de juiste afstand van planeet aarde dat hier
leven mogelijk is in oneindige variatie.

Zeker, de aarde van nu, met alles erop en eraan
is van na de zondeva, en daar vallen allerlei ge-
dachten aan vast te knopen. Maar vandaag laat
ik het bij de verwondering over de Schepper,
die ons, dankzij de zon zoveel te genieten geeft.

Vergeet dus niet te genieten! Voor mijn part in
een luie strandstoel, met de zon in je gezicht,
een ijsje in de ene hand, een leuk boek in je
andere en je lievelingsmuziek in je oor. Laat al
je zintuigen mee mogen doen!

Wat valt er *veel* te genieten. En *evenveel* te dan-
ken. Vergeet dat niet!

Je kijkt toch na een dag genieten in de zon wel
op naar de Zon van je leven die dit alles moge-
lijk maakt? Prediker blijft prediker genoeg om
je erop te wijzen dat genieten wel een werk-
woord is dat je bewust en verantwoord moet
praktiseren. Waar je niet voor kunt danken, dat
kun je maar beter niet ondernemen: houd het
wel geZond!

*Geniet, zolang het je gegeven is,
elke dag van wat er te genieten valt*

Jeugdverenigingsmateriaal – wat kies je?

TEKST: MAARTEN BOERSEMA, STUDENT THEOLOGIE, IN SAMENWERKING MET CENTRUM-G.NL /// FOTO: BERT GOEDHART, NIJKERK

Jeugdleiders wanen zich tegenwoordig vaak in de supermarkt, wanneer het op het kiezen van een methode voor jeugdwerk aankomt. Welke methode kies je uit het enorme aanbod, en waarom? Kies je, om er een paar te noemen, voor *Track7* van de BGO, *Rock Steady* van Youth For Christ of *HGJB-jongerenwerk*?

Voor de ene jeugdleider biedt deze veelheid aan materiaal uitdagende mogelijkheden, voor wordt het er allemaal niet gemakkelijker op. Het doel van dit artikel is om in beeld te krijgen welke methoden er in het jeugdwerk zoal gevolgd kunnen worden. Daarbij zal het vooral gaan om het werk van drie verschillende organisaties die zich bezighouden met het jeugdwerk in en van de gemeente.

Organisaties In de zoektocht naar het beste materiaal voor het plaatselijke jeugdwerk speelt het Centrum Dienstverlening Gereformeerde Kerken dikwijls een grote rol. Het Centrum neemt namelijk niet alleen de materialen van verschillende organisaties ter inzage mee naar geïnteresseerden, maar biedt ook ondersteuning en begeleiding bij het uitzetten van een meerjarenplan voor het jeugdwerk. Drie organisaties waar het Centrum mee samenwerkt zijn Youth For Christ (YfC), de Hervormd-Gereformeerde Jeugdbond (HGJB) en de Bond van Gereformeerde Ouderverenigingen (BGO). Youth For Christ is een organisatie die zich richt op jongeren van 10 tot 23 jaar. Zij wil hen in aanraking brengen met Jezus en hen leren naar zijn

bedoelingen te leven. Dat doet ze op de werkvelden school, straat en kerk. De HGJB richt zich net als Youth For Christ vooral op de jongeren zelf, van 0 tot 23 jaar. Als christelijke beweging wil de bond jongeren toerusten om als christen voor Gods aangezicht te leven. In tegenstelling tot Youth For Christ richt de HGJB zich voornamelijk op christelijke jongeren binnen de kerk, omdat dat de plek is waar zij God mogen leren kennen als de God van het verbond. Het jeugdwerk in de gemeente is een belangrijke ontmoetingsplek. Daar ontdek je wat geloven en christen-zijn inhoudt. Ook biedt het kinderen, tieners en jongeren kansen om van elkaar te leren en langere tijd met elkaar op te trekken. Een derde organisatie waar het Centrum mee samenwerkt is de BGO, die zich, anders dan de HGJB en Youth for Christ, in eerste instantie vooral richt op jeugdleiders, catecheten en pastorale werkers. De BGO stelt zich als doel om hun hulp te geven in hun taak om de jeugd vanuit de Bijbel inzicht in het geloof te geven. De BGO richt

zich ook wel op jongeren, maar dat is meer indirect. Op bgo-online.nl vind je een beknopt overzicht van wat BGO allemaal aanbiedt, zoals bijvoorbeeld de methode *Track 7*.

Rock Steady Het karakter en de identiteit van elke organisatie vind je terug in hun materiaal. De kenmerken van het werk van Youth For Christ zijn kort gezegd missionair, eigentijds en compleet. Allereerst zijn programma's als Rock Solid, Solid Friends en Youth Alpha bij uitstek geschikt voor het werken met rand- en buitenkerkelijke jongeren. In de praktijk blijkt dat kerkelijke tieners hun niet-gelovige vrienden en vriendinnen graag meenemen naar de avonden met deze programma's. Hiermee onderscheidt Youth For Christ zich van de andere twee organisaties, die zich voornamelijk richten op jongeren in de kerk. Daarnaast zijn de programma's van YfC net als die van de HGJB eigentijds omdat ze een link willen leggen tussen de beleavingswereld van jongeren en het evangelie. Zelf zeggen ze daarover: 'We nemen de jongeren, maar

'Een goede jeugdleider kan met willekeurig welke materialen jongeren meenemen op de weg van Christus'

ook het evangelie serieus. Diverse theologen helpen ons hierbij om zo recht te doen aan de uitleg van de Bijbel.'

Ilse Verveld, jeugdleader in de GKv van Enschede-Zuid, is enthousiast over deze aanpak. 'De YfC-programma's maken tieners op een speelse manier bewust van de keuzes die je dagelijks met God kunt maken. Zelf zijn de tieners natuurlijk met name enthousiast over de leuke spellen en sketches. Door die creatieve insteek van de thema's worden ze zich bewust wat ze écht ergens van vinden, in plaats van dat ze blijven hangen in het geven van sociaal wenselijke antwoorden. En het zet je als leider ook nog aan het denken!'

De kracht van jeugdwerk ligt onder andere in de jeugdleaders. Vandaar dat Youth For Christ een totaalpakket aanbiedt van programma's, gedegen training en advies op maat. 'Jeugd-

leaders kunnen het evangelie uitdragen en daarmee de woorden in de programma's voorleven.' Op 24 september organiseert YfC voor ruim 750 jeugdleaders weer het Trainingsevent met inspirerende workshops, coaching en ontmoeting. Kijk op www.yfc.nl/kerk voor meer info.

Spirit De HGJB heeft als doel om jongeren te laten groeien in hun relatie met God. Om dit te realiseren heeft de HGJB een zogenaamde Map Jongerenwerk ontwikkeld. Daarin zitten ruim 70 programma's waarmee jeugdleaders aan de slag kunnen met jongeren vanaf 16 jaar, aan de hand van diverse werkvormen en Bijbelstudies. Net als bij YfC zijn er drie uitgangspunten. Allereerst staat in de programma's de Bijbel centraal. Een woordvoerder van de HGJB zegt daarover: 'Voor veel jongeren is en blijft de Bijbel een moeilijk boek. Ze weten wel dat de inhoud belangrijk is, maar ervaren lang niet altijd dat God ook tot hen persoonlijk spreekt. Daarom investeren we in deze programma's vooral in de Bijbelstudies. Daarin willen we jongeren zelf laten ontdekken hoe het Woord van God echt voor hen open gaat.'

Het tweede principe is dat de leefwereld van de jongeren uitgangspunt is. 'Dat wil zeggen: we brengen niet zomaar een Bijbelthema of Bijbelgedeelte in, maar gaan eerst na waar jongeren zitten. Hoe leeft het onderwerp bij hen, welke vragen hebben ze erover en waar hebben ze hulp nodig?' En als derde principe geldt de jongeren zelf ontdekken; dat staat bekend als meest effectieve leermethode.

Een jongere uit Houten is positief over het materiaal. 'Het werken met de programma's uit de map HGJB-Jongerenwerk vind ik fijn. Vaak zijn het thema's

die de jongeren van onze leeftijd ook echt aanspreken. Het gaat over waar wij mee bezig zijn. De vragen vind ik meestal ook erg goed, omdat ze je dwingen tot nadenken.' Zie voor meer informatie of het aanvragen van een proefprogramma: <http://www.hgjb.nl/support/jeugdwerk/materialen>.

Training In tegenstelling tot de eerste twee organisaties ligt het speerpunt van de BGO bij de jeugdleader zelf. Hij of zij is de spil. 'Een goede jeugdleader kan met willekeurig welke materialen jongeren meenemen op de weg van Christus. Een minder goede jeugdleader is sterk afhankelijk van het aangeboden materiaal, maar dan is 'succes' niet verzekerd.' Daarom biedt de BGO jeugdleaders op beperkte schaal training en toerusting. In de training gaat het met name om het leiden van een jongerengroep, waarbij aandacht is voor sociaal-emotionele ontwikkelingen van de jongere en voor de jongerencultuur. In deze training wordt de jeugdleader ook bevraagd op zijn of haar eigen motivatie om het werk te doen.

Daarnaast biedt de BGO in beperkte mate nog materiaal aan dat vooral gericht is op Bijbelstudie. Maar doordat de traditionele catechese en de vereniging op veel plaatsen in elkaar zijn geschoven, is het volgens de BGO niet verwonderlijk dat op veel plaatsen gekozen wordt voor andere materialen die meer tegemoet komen aan de behoeften op het terrein van catechese. Om die reden is de jaarlijkse conferentie waar jeugdleaders en jongerenwerkers elkaar kunnen ontmoeten de kern van het werk van de BGO (zie www.jeugdleadersconferentie.nl). Op deze conferentie is volop de gelegenheid om ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren; dan maakt het niet uit met welke methode je werkt.

Geloof als geluk bij een ongeluk

De geloofwaardigheid van geloof in christelijke literaire fictie

TEKST: ELIZABETH KOOMAN, REDACTEUR VAN HET CHRISTELIJK LITERAIR TIJDSCHRIFT LITER ///

Maakt geloven gelukkiger? Er verschijnt veel fictie bij christelijke uitgeverijen die je wil doen geloven van wel. Een 'happy ending' is er weliswaar niet altijd, maar dan helpt Godsvertrouwen de personages door de minder gelukkige afloop heen. Een christen hoort immers altijd hoop te hebben?

Maar wie willen die 'christelijke schrijvers' nu eigenlijk overtuigen van die hoop? En waarom? Hoe komt het dat die overtuigingspoging vaak jammerlijk mislukt en uitmondt in boeken die levensecht noch literair zijn?

Loutering Schrijfster van onder andere psychologische romans en verhalen Joke Verweerd kwam vorig jaar met haar nieuwste boek, *Stuifzand*. Aan het eind van deze roman komen mensen met een torenhoog trauma in het reine met zichzelf, hun medemensen en hun God. Dit is alleen al vanuit de psychologie gezien te mooi om waar te zijn. In het slot van de eveneens psychologische roman *Toen je nog huppelde* (2011) van Marianne Witvliet zit ook een loutering. Ook hier krijgt de hoofdpersoon vrede met zichzelf, de medemens en God, na worsteling met deze drie. In de beschrijving van de weg naar de loutering is dit boek in allerlei opzichten stukken sterker dan *Stuifzand*, maar wanneer er na de omslag zinnen staan als '[...] er [is] een grote vrede in mij neergedaald' en 'sindsdien is er enkel blijdschap', kan ik niet anders dan sceptisch denken: jaja,

maar voor hoelang?

Van zulke louteringen krijg ik het koud in plaats van warm. Jaloersheid en een gevoel van eenzaamheid steken de kop op, hoewel ik zeker weet dat ik de enige niet ben voor wie geloof in tijden van lijden niet per se een uitkomst, maar soms meer een opgaaf is. Wie gelooft of wil blijven geloven in de God van de Bijbel en geconfronteerd wordt met leed, moet zich niet alleen verhouden tot de wereld om zich heen, maar ook tot zijn God, een God van wie hij wil geloven dat Hij goed en rechtvaardig is. Zo'n worsteling met God brengt een hoop hoofdbrekens en hartzeer met zich mee. Het zou goed – want eerlijk – zijn als zulke worstelingen terug te vinden zouden zijn in fictie van auteurs die zelf christen zijn, en dus hoogstwaarschijnlijk deze vragen van binnenuit kennen.

Existentiële vragen Toch komt het weinig voor dat ik literaire fictie van 'christelijke schrijvers' lees waarin existentiële vragen er ten volle mogen zijn. Terwijl je van literatuur toch mag verwachten dat ze tot de bodem gaat, of je daar nu fraaie en wenselijke of minder fraaie en onwenselijke

gedachten en gevoelens tegenkomt. Zijn de zogenoemde 'christelijke schrijvers' bang voor de duistere kanten in zichzelf? Bang voor twijfel en ongeloof die vaak zo dicht bij geloof liggen? Bang om toe te geven dat geloof niet altijd antwoorden geeft, maar veel meer juist vragen oproept waarop we het antwoord schuldig blijven? Of wordt ons als christenen zo vaak voorgehouden wat we zouden moeten denken of voelen, dat de werkelijke emoties geen kans meer zien om aan de oppervlakte te komen? Zouden we God wel ter verantwoording willen roepen, maar denken we dat dit niet mag? Nee, dan de Bijbel, geloofsliteratuur bij uitstek: daarin kom je een hoop uitschreeuwers tegen. Psalm dichters die snakken naar gerechtigheid bijvoorbeeld; Job, die alles verloren en dus niets meer te verliezen heeft; Jezus die zich niet alleen Godverlaten voelt, maar dat ook kenbaar maakt. Het kan ook zo zijn dat missiedrang 'christelijke schrijvers' parten speelt. Misschien hebben ze zelf wel vragen en twijfels, maar willen ze iets zetten tegenover seculiere literatuur waarin eenzaamheid en uitzichtloosheid tot koning en koningin zijn gekroond. Of

De schrijver bouwt van klinkers en medeklinkers woorden, zinnen, een verhaal, en heeft zo de macht om ideeën uit te dragen. ///

hun werk sowieso doordringt tot seculiere kringen valt te bezien. Maar mocht dat al het geval zijn, dan zal het op deze manier niet veel gesprek opleveren.

Wanneer zelfs voor christenen de hoop in boeken van 'christelijke schrijvers' soms al vervreemdend is, hoe moet dat dan zijn voor ongelovigen of zoekers?

Vakmanschap Mijns inziens gaat het mis daar waar 'christelijk' voor 'schrijver' komt te staan. Niet voor niets zet ik het begrip 'christelijk schrijver' consequent tussen aanhalingstekens. Stelt u zich een stratenmaker voor. Hij is christen. Maakt dat hem tot een 'christelijk stratenmaker'? Misschien is in zijn werkhouding te zien dat hij christen is, maar in eerste instantie is hij een vakman die weet hoe hij klinkers in elkaar moet passen tot een vlakke weg. De vergelijking gaat misschien niet helemaal op, want de schrijver bouwt van klinkers en medeklinkers woorden, zinnen, een verhaal, en heeft zo de macht om ideeën uit te dragen. Maar daarin schuilt nou precies het gevaar: dat de ideeën voor het

vakmanschap uitgaan. Om een vakkundig literair schrijver te zijn, is niet alleen beheersing van de taal nodig, maar ook het lef om onder de oppervlakte van het leven te kijken. Literair schrijven vergt een hoge mate van eerlijkheid. Goede literatuur confronteert de lezer met de wereld waarin hij leeft, met de mensen met wie hij leeft, en met zichzelf.

Achtendertig nachten Hebben schrijvers die christen zijn dan helemaal geen hoop te bieden? Worden hun romans per definitie even eenzaam en leeg als sommige romans van collega-schrijvers?

Wanneer zelfs voor christenen de hoop in boeken van 'christelijke schrijvers' soms al vervreemdend is, hoe moet dat dan zijn voor ongelovigen?

Dat hoeft niet. In 2006 verscheen een roman bij een 'christelijke uitgeverij' die bewees dat het kan: goed schrijven – zowel taaltechnisch als inhoudelijk – én perspectief bieden. Ik doel op *Achtendertig nachten*, een roman op basis van een historisch gegeven, geschreven door Janne Ijmker. Hoofdpersoon Elsje zit in het gevang in afwachting van haar straf. Ze mengde gif door het eten van haar man Jan, waardoor hij overleed.

Elsje heeft tijd voor zelfreflectie en gaat daarvoor niet op de vlucht. Ze schrijft over haar leven en haar levensvragen.

In *Achtendertig nachten* durft Ijmker de complexiteit van het leven te laten zien. Schuld en onschuld bijvoorbeeld liggen dicht bij elkaar. Elsje heeft niet alleen Jan het leven ontnomen, hij ontnam haar bij leven ook het hare. En dit boek durft de complexiteit van het geloofsleven te laten zien. Bijvoorbeeld hoe groot de invloed van jeugd en geloofsopleiding is op het godsbeeld dat je ontwikkelt, en hoe moeilijk het kan zijn je van dat godsbeeld los te maken. *Achtendertig nachten* is een eerlijk boek.

Perspectief komt mee in de persoon van Janna. Deze vrouw zorgt voor Elsje in de gevangenis. Ze is voor Elsje een naaste, ze krijgt haar lief als zichzelf, heeft een houding die je met recht christelijk kunt noemen. In de nachtelijke gesprekken die Janna en Elsje voeren, geeft Janna Elsje geen antwoorden op haar vragen. Gelukkig niet, het zijn geen vragen om antwoorden op te hebben. Maar Janna luistert echt, en geeft Elsje een andere kijk op de dingen. In Janna zien we Gods genade. En zo leert Elsje langzaam, heel langzaam naar zichzelf kijken door de ogen van God, die met ontferming over mensen bewogen kan zijn: 'Ik zie een gekwelde vrouw met berouw.'

Ook in deze roman dus een loutering. Maar in deze roman is de hoofdpersoon daarvoor tot op de bodem gegaan. En in deze roman wordt niet begrepen en toch geloofd. De loutering levert geen gelukzalig gevoel op, eerder een kalmte en een diepe verwondering over de grootsheid van God. Gelukkig Elsje, want ze weet zich gezien. Door Janna, door God. Gelukkig de lezers van zulke literatuur.

Kerk in de wijk

TEKST EN FOTO'S: HENK-WILLEM LAAN, GEMEENTELID VAN DE GEREFORMEERDE KERK TE DEN HAAG-CENTRUM/ SCHEVENINGEN ///

Jaren geleden, in 1994, fuseerden de Gereformeerd-vrijgemaakte gemeenten van Den Haag-Oost, -West en Scheveningen tot een nieuwe gemeente: Den Haag-Centrum/Scheveningen. Kort na de fusie werd het kerkgebouw van de Gereformeerde Kerk te Scheveningen/Noord overgenomen: de Ichthuskerk, een fors kerkgebouw in de wijk Belgisch Park.

Normaal gesproken was het eigenlijk te fors voor het aantal leden. Het bijzondere van de Ichthuskerk was echter dat er door de week ook intensief gebruik gemaakt werd van het souterrain van het gebouw: het bood onderdak aan bridgeclubs, een schaakclub en een peuterspeelzaal. Mede doordat er huurders waren, was de aanschaf van het kerkgebouw in materiële zin ook haalbaar. In de jaren na 1994 richtte de gemeente zich langzaam maar zeker wat meer op haar omgeving en werd er ook wel contact gelegd met de huurders van het gebouw, maar ook gingen er stemmen op om de huurders uit het gebouw te krijgen.

Jubileum 30 april 2005 was de dag dat het kerkgebouw 50 jaar bestond. Een aantal gemeenteleden vond dat een belangrijk moment om te vieren, vooral ook samen met de wijk. In korte tijd werden er plannen gemaakt voor een feest op zaterdag 30 april en voor een jubileumdienst op zondag 1 mei. Het jubileum was een mooie aanleiding om de buurt en (oud-)leden van de huidige en de vorige gemeente uit te nodigen. We vierden samen een memorabel feest. In de wijk werd een brochure verspreid met historische foto's en

andere informatie, met interviews met burenen, leden van de huidige gemeente en leden van de voorgaande kerkelijke gemeente. Bij het samenstellen van de brochure werden we er sterk bij bepaald dat de Ichthuskerk met de diverse huurders een centrum bleek te zijn van vele sociaalculturele activiteiten, naast onze kerkelijke activiteiten.

Achteraf gezien is dit jubileum in 2005 het moment geweest waarop de gemeente zich meer bewust is geworden van haar rol in de wijk, juist vanwege de vele functies van het kerkgebouw. Sindsdien zijn er allerlei activiteiten

ontplooid die missionair van karakter zijn, gericht op de mensen in de omgeving van het kerkgebouw. Voor diverse activiteiten worden steeds vaker wijkgenoten uitgenodigd, zoals voor vriendendiensten en bijzondere diensten op de christelijke feestdagen. Ook worden activiteiten speciaal voor de buurt georganiseerd, zoals bijvoorbeeld een 'free carwash' op het kerkplein.

Samenwerking In 2008 is de kerkzaal opgeknapt. Al vele jaren werd daarover gesproken maar het altijd bleken de hoge kosten een obstakel. Een groep jongere gemeenteleden heeft zich er

hard voor ingespannen om toch tot uitvoer over te gaan. Met grote en creatieve inzet van gemeenteleden is de kerkzaal in korte tijd verbouwd tot een lichte en moderne ruimte. De heropening van de kerkzaal is gevierd met de wijk en (oud-)leden van de huidige en vorige gemeente. De mensen waren verrast dat zo'n 'conservatieve' gemeente in zo'n moderne kerkzaal samenkomt. In 2009 komen er nieuwe kansen. De Commissie van Beheer (CvB) wil graag verder met het plegen van groot onderhoud en met renovatie van de binnen- en buitenruimten. De CvB heeft op dat moment al contact gelegd met de huurders en met de burens van het kerkgebouw, een protestants-christelijke basisschool en een kinderopvangorganisatie. En daar komen onverwacht mooie kansen uit voort die als een zegen worden ervaren. Tijdens een rondleiding van het schoolbestuur en het management van de kinderopvang blijkt dat er

'Dat is ons doel: met Woord en daad zichtbaar zijn voor en dienstbaar zijn aan onze stadsgenoten'

bij hen grote behoefte bestaat aan extra ruimte. Dat is het begin van intensieve samenwerkingsgesprekken die resulteren in een omvangrijk plan voor multifunctioneel gebruik door peuterspeelzaal, buitenschoolse opvang en de zondagse crèche. Er komt een nieuwe ingang, het gehele souterrain wordt gerenoveerd en buiten komt een natuurtuin en een peuterspeelplein. Een meerjarige huurovereenkomst vormt de financiële basis van dit renovatie- en verbeteringsplan.

Missionair Met de stap van samenwerking met school en kinderopvang vallen veel puzzelstukjes op hun plaats. Het terrein waarop kerk, school en kinderopvang staan wordt door ons omgedoopt tot 'Ichthuseiland'. De Ichthuskerk vormt nu een centrum van kerkelijke en sociaal-culturele activiteiten in de wijk dat nog intensiever wordt benut. Onze gemeente keert zich meer

Kerk met glazen deuren en zonder hek

SCHEVENINGEN - De Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) in Scheveningen wil aanwezig zijn in de wijk. De kerk is daarom een samenwerking aangegaan met een basisschool en een kinderopvangcentrum. 'Dit gebouw staat hier niet voor niets.' Wie alleen de onderste verdieping van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) van Den Haag-Centrum/Scheveningen ziet, zal niet snel zeggen dat hij in een kerkgebouw is. In een van de zalen krijgen meiden dansles, een andere is ingericht als peuterspeelzaal. Op de verdieping erboven bevindt zich een grote kerkzaal, waar de jonge Haagse gemeente wekelijks samenkomt.

Bericht uit het Nederlands Dagblad van 2 okt. vorig jaar

en meer naar buiten. Dit doen we zelfs letterlijk door de deuren naar de kerkzaal te vervangen door glazen deuren. Wijkgenoten vinden het bijzonder om zo'n jonge en vitale kerk te zien. Maar in alle eerlijkheid: op dit moment zijn er nog geen buurtgenoten die een stap hebben gezet in het samen met ons dienen van de Heer van onze kerk. We hopen daar wel op. Want dat is ons doel: met Woord en daad zichtbaar zijn voor en dienstbaar zijn aan onze stadsgenoten om ze te bereiken met het evangelie van onze Heer Jezus Christus. We zien nog veel missionaire kansen en zijn benieuwd op welk spoor de Heer ons wil zetten in de komende jaren.

Ik ga op reis en ik neem mee...

Benieuwd naar wat de redactie leest of heeft gelezen in de vakantie?

Hieronder doen we dat voor u uit de doeken.

Bas Luiten: *De hand van Fatima van Ildefonso Falcones*

Als ik met vakantie in een voor mij onbekend land kom, denk ik vaak: 'God was hier alle eeuwen al.' Dat maakt me nieuwsgierig naar de geschiedenis van dat land. Maar ik heb geen zin in saaie verhandelingen. Ik lees liever een goede historische roman, vol avontuur en met een hoog waarheidsgehalte. Zo genoot ik al eerder van *De kathedraal van de zee*, geschreven door Ildefonso Falcones, een schitterend boek over Barcelona in de middeleeuwen. Van dezelfde auteur verscheen in 2009 *De hand van Fatima*, over de tijd van Filips II, koning van Spanje. Algemeen bekend is hoe deze vorst het protestantisme bestreed, hij is de man die Alva naar de lage landen stuurde. Minder bekend is, hoe hij in diezelfde tijd de morisken – moslims die onder dwang bekeerd waren tot het christendom – verjoeg uit zijn eigen land. Dat blijkt een adembenemende

geschiedenis te zijn! In bijna 1000 bladzijden neemt de schrijver ons daarin mee. Bijzondere ervaring is bovendien, dat hij vertelt vanuit de beleving van een moslim. Al lezende ontdekte ik de religieuze kracht van de Islam, die de harten bezielde al werd er nog zoveel bekering afgedwongen. Vooral hierdoor werd dit voor mij een verrijkend boek.

Ad de Bruijne en Gert Kwakkel: *Congo, door David van Reybroeck*

Ad: Tja, mijn favoriete vakantieboek. Zal ik nu eerlijk opbiechten dat ik in de afgelopen jaren een fervent lezer ben geworden van de Amerikaanse schrijver John Irving? Een klassieke bedenker van grootse verhalen die bijna altijd in een familieachtige context wortelen. Als de grote afwezige is God achter Irvings ingenieuze verhaallijnen en soms bizarre wendingen in een geseculariseerde vorm eigenlijk juist zeer aanwezig. Maar ik zou Irvings boeken niet

zonder meer bij de Reformatielezers als inspirerend durven aanprijzen.

Dan toch maar het meermalen bekroonde *Congo* van David van Reybroeck. Al meer dan een half jaar geleden begon ik in dit adembenemende en meer dan vuistdikke boek. Alleen dat ik zo weinig aan lezen toekom, maakt dat ik het nog niet uit heb. Dus gaat het waarschijnlijk mee op vakantie. Het is een onthullend, confronterend en soms schokkend boek. Wie als blanke westerling in fort Europa liefst een rooskleurig zelfbeeld wil behouden, moet het maar niet lezen. Datzelfde geldt overigens voor wie graag 'arme onschuldige Afrikanen' idealiseert. Een christen die dit boek tot zich door laat dringen, gaat begrijpen dat Jezus' rechtvaardiging ook nodig is voor verhoudingen binnen samenlevingen en tussen volken. Je ontwikkelt een onstilbaar verlangen naar het koninkrijk van God waar gerechtigheid woont.

Gert: in de zomer van 1989 was ik vier weken in Congo, toen nog Zaïre geheten. Mijn reis was geen vakantietrip. Samen met nog twee gereformeerd-vrijgemaakte broeders moest ik bekijken hoe onze kerken hulp zouden kunnen bieden aan pas gestichte gemeenten in dat Afrikaanse land.

Afgezien van een kort bezoek een jaar later heb ik Congo nooit meer gezien. Beide bezoeken hebben een onuitwisbare indruk op mij gemaakt: de armoede, de corruptie, de chaos, en tegelijk de humor en het eenvoudige geloof van zwarte broeders en zusters.

Eind mei/ begin juni was er in Kampen een internationale cursus voor kerkleiders, georganiseerd door DVN en de TU. De cursisten waren enthousiaste zangers. Het populairste lied bleek een lied in Swahili te zijn, de Oost-Afrikaanse taal die ook in Lubumbashi gesproken wordt. Even voelde ik me weer in Congo.

Daarna dacht ik: dat boek van David Van Reybrouck over de geschiedenis van Congo gaat mee op vakantie. Een dikke pil. Geen geschiedenis om vrolijk van te worden. Maar ik moet het lezen. Al was het alleen maar om te beseffen hoe bijzonder het is dat ik op vakantie kan gaan.

Heleen Sytsma: *In Europa* van Geert Mak

In de meivakantie brachten mijn man en ik vijf dagen door in Praag. Na de

eerste oriënterende dag ronddwalen in de prachtige binnenstad be kroop ons het gevoel: er is hier heel erg veel gebeurd – maar wat ook al weer precies? De stad droeg duidelijk sporen van een roerig verleden: het begin van de Tweede Wereldoorlog, de tijd van het communisme en de Koude Oorlog, de Praagse lente, de dood van twee jonge demonstranten bij het Nationaal Museum – daarmee hield onze geschiedkundige kennis wel zo'n beetje op. Een bezoek aan het museum van het communisme met zijn statische collectie prullaria bracht dankzij lange lappen tekst in niet geheel vlekkeloos Engels veel van wat we ons nog vaag herinnerden tot leven. Wat we een dag later in Terezin zagen, het voormalig getto en concentratiekamp Theresienstadt op een uurtje rijden van de Tsjechische hoofdstad, maakte nog meer indruk. Toen nam ik me voor: ik ga in de komende zomervakantie *In Europa* van Geert Mak maar weer eens uit de kast halen. Al twee keer ben ik eraan begonnen, nog nooit heb ik het helemaal uitgelezen. Dat moet er nou eindelijk maar eens van komen.

Jan Westert: *Een seculiere tijd* van Charles Taylor – en nog een paar andere boeken

Favoriet vakantieboek? Dat is een verkeerde vraag aan de verkeerde persoon.

Ik schuif al een tijdje *Een seculiere tijd* van Charles Taylor voor mij uit. In dit boek wil Taylor het hebben over geloof en ongelof. Het gaat over de vraag hoe de mens zijn bestaan begrijpt, hoe het is te leven als gelovige of als ongelovige. Voor zo'n 1100 pagina's moet je even de tijd nemen. De vakantie leek mij een gepast tijdstip.

Mijn vrouw beveelt mij echter een ander boek aan, waarvan zij diep onder de indruk is: *De man die naar Auschwitz wilde* van Denis Avey, het levensverhaal over een Britse krijgsgevangene die vrijwillig van plaats ruilt met een Nederlandse Joodse gevangene in Auschwitz. Jochem, mijn jongste zoon, wenst mij liever *Lof der zotheid* van Erasmus toe ...of een stapel Donald Duckjes. Ik heb ook nog wel zin in een thriller. En om in de vakantie dicht bij de christelijke les te blijven, beveel ik *Ongemakkelijke teksten van Jezus* van Rob van Houwelingen e.a. aan. Weldadiger dan een donderpreek tegen al te seculier gedrag. Ik wens u een aangename vakantie.

Janneke Burger: *What is a family?* van Edith Schaeffer

De vakantie is voor mij niet alleen een tijd om uit te rusten, maar ook om nieuwe inspiratie op te doen. Dat kan op veel manieren, bijvoorbeeld door boeken te lezen. Naast een aantal

romans en thrillers neem ik ook een paar boeken mee waarvan ik inspiratie voor mijn geloof verwacht. Dit jaar wordt dat het boek *What is a family?* (1975) van Edith Schaeffer. In Nederland verschijnen regelmatig boeken rond (geloofs)opvoeding, maar helaas zitten daar weinig boeken tussen die vanuit een christelijke visie op geloofsopvoeding geschreven zijn. Vandaar dat ik mijn boekenkast regelmatig uitbreid met een Engelstalig boek. De eerste hoofdstukken van *What is a family?* heb ik met plezier gelezen. Schaeffer beschrijft de familie in een aantal beelden waarin de diversiteit van een familie naar voren komt, maar ook de noodzaak om te investeren in de familie waar je zelf deel van uitmaakt. Prachtig vind ik ook haar aandacht voor gebrokenheid; daardoor ademt het nergens een sfeer van plat idealisme. Elke keer weer nodigt Schaeffer je uit de keuze te maken om aandacht aan je gezin te besteden in een tijd waarin dat zeker niet vanzelfspreekt. Tenslotte een mooi citaat: 'A Christian family is a mobile blown by the gentle breeze of the Holy Spirit.'

Hans Schaeffer: *De onzaligen van Łódź* van Steve Sem - Sandberg

In plaats van op vakantie wordt het voor ons dit jaar klussen en verhuizen.

Maar ook dan zijn er genoeg momenten om te genieten van een goed boek. Wie diepe vragen en bezinning op de donker-zwarte kanten van het bestaan niet schuwt, raad ik *De onzaligen van Łódź* van Steve Sem-Sandberg aan over de geschiedenis van het joodse getto in Łódź. De schrijfstijl weerspiegelt de dramatische dilemma's waarvoor Mordechai Chaim Rumkowski zich gesteld ziet. Als zelf opgeworpen leider van het getto één uiterst efficiënte fabriek waar allerlei oorlogsgoederen worden geproduceerd voor de Duitsers. Langzamerhand komt hij echter voor onmogelijke keuzes te staan. De diepe complexiteit van het gettoleven en de even complexe rol van Rumkowski hierin worden meesterlijk getekend. Tegen wil en dank word je meegesleept in een leven dat geen leven is, en toch méér is dan een voortdurend sterven. De combinatie van stijl en inhoud maken dat je verder leest, doorgaat, meeleeft. Nee – het boek kent geen happy end. Dat was er ook niet. Het boek schrijnt vaak, maar meelevend met de personages zijn er ook momenten van een kleine glimlach. Gebaseerd op feiten is het dankzij uitvoerig onderzoek een bijzonder indrukwekkende roman geworden over een onbekend hoofdstuk uit de Tweede Wereldoorlog.

Sander Griffioen: *Zola au Panthéon. L'épilogue de l'affaire Dreyfus* van Alain Pagès

Ik ga nooit op vakantie zonder boeken. En soms bestaat een vakantie uit het kopen van boeken. Vorig jaar ging ik met dat doel op een eendaagse vakantie naar Parijs. Op weg naar huis raakte ik zo verdiept in een curieus boek over Emile Zola dat een onverlaat ongemerkt er met mijn bagage vandoor kon gaan. En zo bleef ik Brussel achter, zonder een sou, met nog enkel in mijn hand geklemd: Alain Pagès, *Zola au Panthéon. L'épilogue de l'affaire Dreyfus*, Paris, 2010. Voor veel mensen is zo'n vakantie eigenlijk geen vakantie. Dat gold voor de dame van het verzekeringskantoor waar ik me de volgende dag meldde. 'U ging als toerist naar Parijs?' 'Nee, ik ging om boeken te kopen.' 'Boeken?' 'Ja, ik lees en schrijf.' 'Trekt u inkomen uit wat u schrijft?' Denkend aan het auteurshonorarium van De Reformatie, antwoorde ik aarzelend 'ja'. 'Maar meneer, dan was dit een zakenreis, en daarvoor bent u niet verzekerd!'. Ik kreeg niets vergoed en zegde uit kwaaiigheid de verzekering op.

Krijgt de Tilburgse dame deze Noord-Ierse vakantiefoto onder ogen, dan zal ze hoofdschuddend concluderen: 'Meneer is weer niet op vakantie geweest!' Want wat zien we links op de foto? Een studeervertrek, met bibliotheek, dat ooit een bisschop voor zijn zus liet bouwen. Wat op de foto niet te zien is, is dat het terrein er omheen door golven en stormen al verder afkalft. Ook dit is symbolisch.

CURSUS NIEUWE TESTAMENT

In september gaat dominee Jasper Klapwijk in Winsum voor de laatste keer van start met de cursus 'Beter Nieuws uit het Nieuwe Testament'. De cursus is een vervolg van de cursus 'Het goede nieuws van het Oude Testament', maar kan ook los daarvan gevolgd worden.

Het gaat om een cursus waarin in 9 stappen het hele Nieuwe Testament wordt doorgelopen. Doel van de cursus is om mensen meer zicht te geven op de inhoud van het Nieuwe Testament. De eerste vier lessen worden besteed aan de evangeliën en Handelingen, dan volgen drie lessen over de brieven waarvan er één gewijd is aan de brief van Paulus aan de Romeinen. De laatste twee lessen gaan over het boek Openbaring. Het cursusboek bevat ook voor elke les een Bijbellesrooster. De daarin aangegeven Bijbelgedeeltes vormen tijdens de les het uitgangspunt voor uitleg en bespreking. De lessen zijn bewust om de twee à drie weken gepland om zo voldoende ruimte te hebben voor het zelf lezen van gedeeltes uit de te behandelen Bijbelboeken.

De cursus wordt gegeven op woensdagavonden en begint op 7 september. Kosten voor de cursus zijn (tenzij bezwaarlijk) € 75,- en dat is inclusief consumpties en het cursusboek. Voor meer informatie is een informatiefolder beschikbaar, en voor eventuele opgave kunt u (het liefst per mail) contact opnemen: j.klapwijk@filternet.nl of 0595-444347

Overigens is het ook mogelijk de cursussen Oude- en/of Nieuwe Testament in de eigen gemeente te laten geven. Het Centrum Dienstverlening Gereformeerde Kerken heeft deze cursus opgenomen in het programma: theologie voor

gemeenteleden. Zo organiseert het Centrum voor predikanten en kerkelijk werkers een eendaagse cursus die hen toerust en van materiaal voorziet om de cursus zelf te geven. Ook is het mogelijk via het Steunpunt een externe docent te regelen.

ZUIVERE KOFFIE? MICAHA OP SCHOOL

Als docent wil je je leerlingen helpen om na te denken over arm en rijk en over de verantwoordelijkheid om onze welvaart te delen. Het lespakket *Zuivere koffie? Micha op school* kan daarbij helpen.

Het lespakket *Zuivere koffie?* kwam tot stand op initiatief van het Landelijk Verband voor Gereformeerde Schoolverenigingen (LVGS). Dat is de besturenorganisatie voor het gereformeerde onderwijs in Nederland. In deze organisatie hebben gereformeerde scholen een gezamenlijk platform voor bezinning op de eigen identiteit, een monitor voor relevante ontwikkelingen en een deskundige adviseur.

Zuivere koffie? werd ontwikkeld door studenten van de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle. Het is gericht op de bovenbouw van de basisschool maar het LVGS denkt dat ook kerken hierin een eigen en aanvullende rol kunnen spelen. Het bestaat uit het lesboek *Zuivere koffie? Micha op school* en het werkboek *Billy de Kangoeroe*. Er is voor gekozen de beide boeken digitaal beschikbaar te stellen. U kunt ze samen met een flyer met informatie over het lespakket gratis downloaden. Bronvermelding wordt uiteraard op prijs gesteld.

Het algemene doel van het lespakket is kinderen bewust maken van hun eigen verantwoordelijkheid in de strijd tegen armoede. Dit project sluit daarin aan

bij de drie principes van Micha en eveneens bij de zogenoemde millenniumdoelstellingen.

DOCUMENTAIRE CADEAU VAN DE DOOP

De Luisterpost/Bralectah (LPB) heeft tot doel om kerkleden door middel van de nieuwe media te laten meeleven met wat er in de kerken gebeurt en toe te rusten in hun geloofsleven.

Een aantal maanden geleden ontstond er een nieuwe discussie over de doop. Naar aanleiding van deze nieuwe ontwikkeling binnen de GKv heeft de synode in Harderwijk hierover gesproken. De vraag was: hoe gaan wij als GKv om met ouders die hun kind niet laten dopen?

UIT DE KERKEN

Overleden

Bilthoven, 13 juni: ds. Henk Scholte (8 september 1921). Predikant te Nieuwleusen (1949), Alphen aan den Rijn en Bodegraven (1959), Rotterdam-Zuid (1969) en Rouveen (1977). Met emeritaat: 1986.

Preekconsent verleend

Aan: H.M. Veurink te Kampen, tel. 06-49947439, e-mail: hmveurink@gmail.com.

Beroepen

Te Groningen-Oost: R. Ijbema te Chilliwack (Canada).

Aangenomen

Naar Dalfsen-Oost: kandidaat M. van Loon te Zwolle, die bedankte voor Alblasserdam/Nieuw-Lekkerland, Middelstum/Kantens en Mussel.

Het is een lastig onderwerp omdat er veel emoties bij komen kijken en het iets raakt wat ons dierbaar is. Maar wordt er eigenlijk wel goed over nagedacht door de doorsnee GKv-er? Of laten wij onze kinderen dopen omdat het zo hoort?

Om bij de doop eens stil te staan en hier over na te denken heeft LPB een documentaire gemaakt: Cadeau van de doop. Zij hebben geprobeerd om in deze documentaire zorgvuldig invalshoeken te creëren over dit onderwerp dat ons allemaal zo na aan het hart ligt.

U kunt deze documentaire bestellen via info@luisterpost.nl of telefonisch: 038-4270448. Catalogusnummer 10197.

'INDIANENVERHALEN' TERUGGENOMEN

De generale synode van de Gereformeerde Kerken, in Harderwijk bijeen op 3 juni 2011, heeft de zaken van de Theologische Universiteit behandeld en décharge verleend aan de Raad van Toezicht. Uit reacties op de besluiten m.b.t. de benoeming van dr. S. Paas blijkt dat de in 2009 gebruikte term 'indianenverhalen' opnieuw een eigen leven gaat leiden. De term wordt als diskwalificatie opgevat van de zeven predikanten die in 2009 publiek op de benoeming kritiek leverden.

De bewuste typering is destijds door prof. C.J. de Ruijter als rector van de Theologische Universiteit gegeven in een artikel *Kampen staat voor Bijbelgetrouw opleiden*, gepubliceerd in *De Reformatie* van 4 april 2009. In dat artikel verdedigde De Ruijter de universiteit tegen beschuldigingen die waren ingebracht tegen dr. Paas waarbij hij feitelijk werd neergezet als een Schriftkritisch theoloog. De term 'indianenverhalen' was niet bedoeld om personen te diskwalificeren, maar om de kritiek te kwalificeren als ongegronde bezwaren waaraan men geen geloof dient te hechten.

Het College van Bestuur van de TU constateert dat de term 'indianenverhalen' voor sommige broeders in de kerken een voortgaand gesprek in de weg staat. Met instemming van prof. De Ruijter neemt het College daarom deze uitdrukking terug, in de verwachting dat dit het herstel van de broederlijke verhoudingen en een goede inhoudelijke discussie bevordert.

Namens het College van Bestuur,
Dr. M. te Velde, voorzitter/rector

VERSCHEENEN: PIANOBEGELEIDINGEN BIJ DE PSALMEN (DEEL 1)

Bevat 30 zettingen, bij Psalm 6, 8, 17/63/70, 19, 24/62/95/111, 25, 30/76/139, 31/71, 33/67, 36/68, 42, 51/69, 65/72, 66/98/118, 74/116, 77/86, 89, 100/131/142, 103, 105, 119, 121, 124, 138, 141 en 150.

Omvang 32 blz., prijs € 17,50 (+ 2,50 verzendkosten).

Te bestellen via e-mail nootzaak@jak.nl, of tel. 010-4666862.

Website: www.dirkzwart.com

KERKDIENTEN BUITENLAND

Gaat u deze zomer op vakantie in het buitenland en wilt u op zondag graag een Nederlandstalige kerkdienst bezoeken, dan kunt u via een aantal websites nagaan of daar in het gebied waar u naartoe gaat, gelegenheid voor is.

De informatie op de verschillende websites overlapt elkaar uiteraard.

www.kerktijden.nl/kerkdienstenbuitenland

www.nd.nl/vakantiekerkdiensten

www.christelijkvakantiesite.nl, onder diversen

GOEDE START= LEVENSBELANG!

AKANKE
13 MAANDEN OUD

HELP MEE EN GEEF JONGE KINDEREN EEN GOEDE START!
GA NAAR: REDEENKIND.NL

Red een Kind